

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra systematické teologie

JIRÍ JAN PILNÁČEK

Náboženství se zaměřením na vzdělávání a katechetika

**Christologie, pneumatologie, trinitologie a mariologie v kázáních Václava Viléma
Václavíčka**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. Ctirad Václav Pospíšil Th.D.

Olomouc 2016

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedené prameny a literaturu.

Ve Staré Vsi nad Ondřejnicí dne 24. listopadu 2015

.....
podpis studenta

Poděkování

Upřímně děkuji otci Prof. Ctiradu Václavu Pospíšilovi Th.D., za odborné vedení práce a čas, který mi věnoval. Rovněž mu děkuji za mnoho cenných rad, podnětů a lidské podpory. Dále děkuji otci Mgr. Michalu Františku Jadavanovi a Mgr. et Bc. Evě Drastichové za korekturu práce. Poděkování patří i mé sestře Bc. Kristýně Žilové a v neposlední řadě otci Mgr. Kamilu Strakovi, jenž mě duchovně podporoval. Zvláštní poděkování patří Bc. Dagmar Máchové, mé manželce Kateřině Pilnáčkové a našim čtyřem dětem za jejich podporu a trpělivost, bez nichž by tato práce nevznikla.

OBSAH

ÚVOD	6
1 DOBA, VE KTERÉ ŽIL DR. VÁCLAV VILÉM VÁCLAVÍČEK	8
1.1 Doba z hlediska společenských změn	8
1.2 Doba z hlediska církevních dějin	12
2 ŽIVOT A DÍLO	16
2.1 Od narození po kněžské svěcení r. 1809	16
2.2 Kněžská dráha	16
2.3 Dílo.....	18
3 CHRISTOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA	20
3.1 Co je to christologie?	20
3.2 Analýza biblicko-teologických pramenů	21
3.3 Analýza christologických titulů	27
3.4 Tajemství Ježíšova života	34
3.4.1 Pokušení na poušti a mesiášské zkoušky	34
3.4.2 Hlásání Božího království.....	36
3.4.3 Boží království otevřené všem.....	38
3.4.4 Proměnění na hoře	39
3.4.5 Ježíš jdoucí v ústřety smrti.....	41
3.4.6 Getsemanská zahrada.....	42
3.4.7 Ukřižování	45
3.5 Pojetí kenóze v díle autora	47
3.6 Tajemství vtělení v díle autora.....	50
3.7 Pojetí spásy v díle autora.....	53
3.8 Soteriologický význam Kristova kříže.....	55
4 PNEUMATOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA	58
4.1 Co je to pneumatologie?.....	58
4.2 Prameny pneumatologie v kázáních o Duchu svatém.....	58
4.2.1 Tajemství v kázáních o Duchu svatém	59
4.3 Prameny pneumatologie v ostatních kázáních	60
4.4 Tajemství Ducha svatého v ostatních kázáních	61

5 TRINITÁRNÍ TEOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA.....	63
5.1 Co je to trinitární teologie?	63
5.2 Syn zjevující Otce	64
5.3 Syn zjevující Ducha svatého	64
5.4 Duch svatý zjevující Trojici	65
5.5 Autorova vlastní slova o Trojici.....	65
6 MARIOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA	67
6.1 Co je to mariologie?	67
6.2 Prameny autorovy mariologie	68
6.3 Mariologické tituly	69
6.4 Tajemství Mariina života	70
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76

ÚVOD

Když jsem na konci druhého ročníku uvažoval nad tématem své bakalářské práce, nebyl jsem si hned od počátku jistý, který obor zvolit. Protože jsem konvertitou, všechno mi přišlo fascinující, obohacující a krásné. Byl jsem, dá-li se to tak říci, u vytržení nad bohatstvím myšlenkového světa, tak těsně spojeného s vírou, ke které mám tu čest se hlásit. Velice silně jsem byl zasažen fundamentální i spirituální teologií, které odpovídaly i na otázky, které jsem se ani neodvážil položit. Poté jsem se ale setkal s dogmatickou teologií, kterou zde na fakultě přednáší prof. Ctirad Václav Pospíšil, a po několika hodinách přednášek jsem byl zcela přemožen úžasem nad tímto oborem i nad tím, jakým životným způsobem nám byl předáván, a řekl jsem si: To je ono! Pochopil jsem, že dogmatika je tou královnou, která odpověděla na všechny mé otázky, a tak mne tento obor i přes svou obávanost mezi mnohými studenty doslova fascinoval. Vždyť otázky o tom, kdo je Bůh, mi najednou odpověděly i na to, kdo je člověk, kdo jsem já, proč je svět stvořen zrovna takto a jaký je úkol člověka v tomto světě. Doslova mne ochromil dynamismus Trojjediného. Musel jsem kapitulovat a i přes to, že mne od toho mnozí odrazovali, si zvolit za téma své práce právě dogmatiku. Byla-li tato volba dobrá, to ukáže až budoucnost. Záhy po volbě tématu a po oslovení vedoucího práce prof. Pospíšila, který k mému úžasu svolil, jsem obdržel i téma, které bylo v duchu jeho doporučení analytickým tématem věnovaným dějinám české teologie, a tak jsem se také seznámil s dílem Václava Viléma Václavíčka, které představuje sborník jeho kázání. Vznikl roku 1825 a jmenuje se Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku, s několika řečmi příležitostnými.

Téma práce bylo tedy jasné: analytická práce na díle autora z hlediska christologie, pneumatologie, trinitologie a mariologie. Název práce tedy zní: Christologie, pneumatologie, trinitologie a mariologie v díle Václava Viléma Václavíčka. Toto dílo jsem nikdy předtím neviděl a ani autor není nikým, kdo by byl znám v dějinách české teologie. Když jsem se ovšem začal začítat do textů jeho kázání, velice záhy jsem pochopil, že stojím před člověkem, jehož dílo je výrazně christocentrické, jazykově srozumitelné, a že tento kněz v některých tématech předběhl svou dobu o sto let a i dnes nám má co říci. Byl jsem upřímně překvapen, jaké bohatství jsem našel v textech jeho kázání a musím konstatovat, že mě tento člověk, skrze své myšlenky, bude provázet celým zbytkem mého života.

Při zpracování struktury této bakalářské práce jsem zvolil metodu nejjednodušší, a to postupovat od nejširšího kontextu k vlastnímu analyzovanému textu.¹ První kapitola tedy tvoří nejširší kontext z pohledu dějin na dobu, v níž otec Václaviček žil a působil. Další kapitola se pak zabývá přímo autorem, jeho životem a dílem. Tato kapitola je poměrně málo obsažná vzhledem k tomu, že ani v archivech toho o otci Václavičkovi není mnoho a zmínky o jeho životě jsou velice skromné. Další kapitoly pak už tvoří samotná analýza díla z hlediska jednotlivých teologických disciplín, zase vždy od nejširšího kontextu kde je vždy ve zkratce vysvětleno, čím se která teologická disciplína zabývá, k samotnému analyzovanému textu. Práci jsem psal s ohledem na to, aby ji mohla číst i osoba teologií takřka „nedotčená“, s důrazem na srozumitelnost i pro takového čtenáře. Na začátku každé kapitoly i každé podkapitoly jsem proto vždy nastínil základní otázku nebo otázky, kterými se chce analýza zabývat, a na konci jsem se vždy pokusil o stručné shrnutí toho, k čemu jsem analýzou dospěl, přičemž jsem se snažil o to, aby bylo dílo organicky propojenou strukturou a jednotlivé části na sebe navazovaly.² Při práci na analýze díla z hlediska trinitologie jsem musel změnit strukturu, protože struktura použitá v ostatních analýzách (christologie, mariologie, pneumatologie) by neumožňovala plně téma vytěžit a navíc by došlo k neúměrnému navýšení počtu stran práce, což by bylo metodologickou chybou.³

---

¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 220.

² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 223.

³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 225.

1 DOBA, VE KTERÉ ŽIL DR. VÁCLAV VILÉM VÁCLAVÍČEK

V této kapitole chceme zasadit život Václava Viléma Václavíčka do širšího historického kontextu, abychom později v analýze mohli blíže zkoumat, zda a nakolik byl dítětem své doby, a zda a v čem případně svou dobu a tehdejší teologické názory takřikajíc předběhl. Jelikož změny, které nastaly s nástupem Josefa II. na trůn a poté pokračovaly s nástupem jeho bratra Leopolda II., byť v mírnější formě, svázaly těsně církve se společností a učinily z ní církve takřka státní, cítíme potřebu tuto dobu rozdělit na výše uvedené podkapitoly tak, aby mohlo dojít k lepšímu pochopení historického kontextu díla Václava Viléma Václavíčka.

1.1 Doba z hlediska společenských změn

Jak jsme výše uvedli, doba, v níž žil a pracoval Václav Vilém Václavíček je dobou velkých změn a pohybů z hlediska celé společnosti. V roce 1780 se ujal vlády císař Josef II., který svým systémem vlády představoval „vyvrcholení předchozích reformních činností osvícenského absolutismu.“⁴ Takřka nebylo společenské vrstvy obyvatelstva a oboru lidské činnosti, do které by reformy nezasáhly. Jednalo se samozřejmě o reformu „shora“ a tak panovníkova reformátorská skupina musela reformy prosazovat skoro „proti všem vlivným konzervativcům za střídavého pasivního souhlasu, nebo otevřeného nesouhlasu.“⁵ Ti nejvlivnější (šlechta) byli se stávajícím stavem věcí spokojeni, „přesněji řečeno chtěli i dál žít podle vžitých vzorů, například bohatnout podobnými nebo stejnými způsoby jako dříve.“⁶ Vrstva střední (řemeslníci, úředníci, měšťané, vojsko), byla rovněž se stávajícím stavem věcí relativně spokojena a novot se bála: „alespoň část městských středních vrstev byla relativně spokojená a reformy je prokázaně dráždily: po několika hodinách práce vysedávají po kavárnách, jejich synové chtějí být úředníky a žít jako šlechtici.“⁷ Šlechtě tedy reformy vadily, protože omezovaly její vliv.⁸ Řemeslníkům proto, že měli ztratit jistotu cechovní ochrany.⁹ Úředníkům vadily proto, že se museli učit něco nového a museli

⁴ MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 359.

⁵ MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 365.

⁶ „ibid.“ s. 365.

⁷ MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 366.

⁸ „ibid.“ s. 366.

⁹ „ibid.“ s. 366.

začít dělat skutečnou „práci“.¹⁰ Nejnižší vrstvy obyvatel (venkované, domkaři, nádeníci, čeledí) byli drženi ve zpacifikovaném stavu a měli většinou tolik starostí s pouhou obživou a byli tak zvyklí na bídu, že ani neprojevovali nespokojenost.¹¹ Přitom právě pro tuto skupinu obyvatel to znamenalo otevření nových možností, zvláště zrušením nevolnictví, což jim dávalo lepší možnosti výdělků například ve městech nebo v manufakturách. To představovalo materiální vzestup a také lepší podmínky k získání vzdělání.¹² Obecně se k reformám starší generace lidí stavěla spíše rezervovaně a s obavami. Pokud byly někým vítány, byli to spíše mladí lidé, kteří lépe vycítili šance, které se otvíraly.¹³ Panovník reformami rozhodně nesledoval nějakou spokojenost lidí, nebo snad „svobodu“ v liberálním slova smyslu. Šlo mu spíše o dosažení potřebného cíle (expanze státu, zachování dynastie, srovnání „náskoku“ okolních zemí) pod jeho vedením.¹⁴ Nebylo to jistě ideální: musí se však uznat, že to na konci 18. století byla jediná, i když nereálná možnost pokroku.¹⁵

Po smrti Josefa II. reformy „žily“ svým vlastním životem dále, byť některé z nich musely být pro svou přílišnou sociální výbušnost zrušeny.¹⁶ Nicméně za vlády Leopolda II. (1790-1792) a později Františka I. (1792-1830) pokračoval jejich dosah, zvláště pro život nejpočetnější skupiny obyvatel venkovské chudiny a sedláků. Tato skupina obyvatel se díky liberálně pojatému „poddanskému“ zákonu mohla začít rozvíjet způsobem do té doby nemožným. Část tyto podmínky dokázala využít k migraci do měst, k podnikání, přechodem dětí k řemeslu.¹⁷ V podstatě v trvalé platnosti zůstaly tereziánské živnostenské předpisy, které umožnily jak existenci drobných řemeslníků, tak i vznik manufaktur a velkoobchodů.¹⁸ Dá se tedy říci, že po desetiletích reform se podařilo dosáhnout stavu růstu a změny k lepšímu, přitom však zůstali všichni relativně spokojeni. Toho bylo mimoděk dosaženo tím, že se některé reformy uskutečnily jen zčásti, či vůbec.¹⁹

---

¹⁰ „ibid.“ s. 366.

¹¹ „ibid.“ s. 366.

¹² Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 367.

¹³ „ibid.“ s. 367.

¹⁴ „ibid.“ s. 367.

¹⁵ „ibid.“ s. 367.

¹⁶ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 370.

¹⁷ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 371.

¹⁸ „ibid.“ s. 371.

¹⁹ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 372.

V dalším období se pouze krátce zastavíme u některých dalších významných dějinných přelomů, které ve velké míře ovlivňovaly život obyvatelstva, neboť cílem této kapitoly je pouze v hrubých obrysech nastínit dějinné události, na jejichž pozadí se odehrával život o. Václavíčka. Jak jsme se již dozvěděli výše, velikým předělem a změnou, která „postihla“ hlavně běžný lid, byly reformy započaté za vlády Marie Terezie a pokračující i za vlády jejího syna Josefa II. a následně také jeho bratra Leopolda II. Tyto změny odstartovaly rozsáhlý dějinný proces, který umožnil postupný přerod ze zaostalé společnosti v podstatě feudálního typu na společnost průmyslově podnikatelského typu. To mělo velký vliv na široké masy obyvatel. Dopadalo na jejich každodenní život, neboť s výsledky reform se setkávali na každém kroku. Např. jejich děti musely do školy, i když leckde tato docházka byla spíše „dobrovolná“. To vedlo k tomu, že postupně jakýmsi „ideálem“ i pro obyčejného sedláka byl vzdělanec tj. „pán“.²⁰ Toto do značné míry určovalo i směřování celé společnosti, která si začala více vážit vzdělání.

Po tomto relativně klidném období následovalo čtvrtstoletí válek (1792-1815). Pro obyvatelstvo na našem území to znamenalo především útrapy spojené s odvody branců až na čtrnáct let, epidemie, hladomory. Lze však říci, že venkovské obyvatelstvo i městské obyvatelstvo středních tříd na tyto jevy bylo zvyklé i z dob míru.²¹ Velké nepříjemnosti rovněž znamenal pobyt cizích vojsk na našem území, což bylo spojeno se zabavováním potravin, dobytka, krmiva, šatstva a obuvi. Toto se dělo hlavně při francouzské okupaci jižní Moravy a jihovýchodních Čech roku 1805-1806.²² Připomeňme alespoň na našem území se odehrávající slavnou bitvu u Slavkova. A i když válka vždy znamená utrpení a smrt, náš národ přece dokázal z hrůzy i něco vytěžit: „Je zcela nesporné, že k probuzení moderního českého vědomí i povědomí výrazně přispělo patnáct let ozbrojených konfliktů a opakované vojenské ohrožení habsburské monarchie, zvláště českých zemí.“²³ Liberalismus a individualismus se díky těmto životním zkušenostem začaly vkrádat do obecnějšího povědomí měšťanů a přemýšlivých poddaných.²⁴

²⁰ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 371.

²¹ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 374.

²² Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 105.

²³ BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 162.

²⁴ Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 290.

V letech 1815-1848 se dále upevňoval konzervativní absolutismus a snaha o potlačení všech demokratizačních snah.²⁵ Dělo se to především formou represí: policejním dozorem, špiclováním na úřadech i ve školách, zákazem některých novin, časopisů a knih. Neexistovala svoboda slova, shromažďování a vyučování. Osvícenci byli odstraňováni ze škol a úřadů a sledováni policií.²⁶ Vedle toho dále rostl průmysl, investovalo se do infrastruktury (stavba cest, splavnování řek, stavba železnic). Rostly také výnosy ze zemědělství, kde byly uplatňovány nové metody (lepší hnojení, vápnění, jiná krmiva). To vše vedlo k materiálnímu a sociálnímu vzestupu všech vrstev.²⁷ Zároveň s tímto hospodářským vzestupem se začalo vzmáhat národně obrozenecké hnutí, kterým byl významně zasažen také Václav Vilém Václavíček. Jeho podstatnou částí byla inteligence původem ze středních vrstev.²⁸ Souvislost materiálního vzestupu se vzděláním a následným národním uvědoměním je tedy prokazatelná. „S růstem možností a zdrojů souvisel liberalismus, vznik nových postojů v ekonomické, sociální, ale i rodinné sféře.“²⁹ Tito lidé, kteří tvořili páteř národně obrozeneckého hnutí, se už nechtěli připojit k obvyklé tendenci umožňující sociální vzestup, totiž příklonu k německému a německé kultuře.³⁰ Němčina pro ně byla cizí jazyk, ale i celé německé prostředí bylo pro ně cizí. Bylo to prostředí elit, mezi které nepatřili. Vlastenectví se začalo stávat módou.³¹ Z tohoto období uvedme alespoň jména František Palacký a Karel Havlíček Borovský. Důležitým faktem je rovněž to, že v tomto hnutí už byl zastoupen i vesnický lid, ne ovšem přímo, ale jejich mluvčími se stávali členové měšťanské inteligence, pocházející právě z kulturně vyspělejších selských rodin, které dávaly své děti na studia.³² V Čechách sílilo hnutí za zrovnoprávnění češtiny s němčinou v úřadech a ve vyšším školství.³³ Vše směřovalo k revoluci. V roce 1848 došlo ve Vídni k ozbrojeným srážkám lidí s vojskem. Revoluční

---

²⁵ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 382.

²⁶ „ibid.“ s. 382.

²⁷ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 384.

²⁸ „ibid.“ s. 384.

²⁹ MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 392.

³⁰ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 384.

³¹ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 385.

³² „ibid.“ s. 385.

³³ Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny země koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 328.

převraty zasáhly rovněž Itálii a Francii.³⁴ Vláda prakticky okamžitě splnila nejnaléhavější podmínky povstalců. Vznikla ministerstva, byla vyhlášena svoboda tisku, přislíben vznik ústavy. Absolutistická monarchie se zdála poražena.³⁵ Avšak to byla v této době pouze chiméra, která se rozplynula, když byly revoluční síly nejprve v Praze a později i ve Vídni poraženy vojenskou silou. Je však třeba poznamenat, že venkova se tato situace prakticky nedotkla: „Venkovské a maloměstské obyvatelstvo, snad až na jednotlivce, vůbec nevědělo, oč jde, a nebylo na nějakou revoluci připraveno.“³⁶

Revoluce tedy skončila tak, jak za daných poměrů musela: porážkou. Povstalci totiž neměli na boj ani peníze, ani organizaci, ani podporu populace a pravděpodobně ani velkou chuť.³⁷ Chuť radikálů k převratu tehdy ostře kontrastovala s politickým oportunismem měšťanského prostředí.³⁸ Vítězi revoluce v habsburské monarchii byli v prvé řadě sedlák a byrokrat. První získal půdu, byrokrat zase výkonnou moc nad obyvatelstvem. V letech 1848-1860 mluvíme o neoabsolutismu.³⁹ Pro toto období je typický rychlý rozvoj průmyslu a s ním těsně spojené formování buržoazie a vznik úvěrových bank, které rychlý rozvoj financovaly. Továrník se stával obecně váženou osobou a dával to znát vilami a kočáry.⁴⁰ V roce 1862 Václav Vilém Václavíček umírá. Tomu, jak se tato bouřlivá doba plná změn, ve které prožil svůj život, promítla do jeho díla a postojů se budeme věnovat v dalších částech.

1.2 Doba z hlediska církevních dějin

V této podkapitole bychom se krátce zastavili u toho, jaký dopad měly překotné společenské změny na církev. Představíme si alespoň ty největší změny, kterými církev v těchto letech (1788-1862) musela projít. Tyto změny měly jistě vliv i na dílo našeho autora, neboť byl oddaným synem své církve.

---

³⁴ „ibid.“ s. 328.

³⁵ „ibid.“ s. 328.

³⁶ MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 388.

³⁷ Srov. MACHAČOVÁ, J. – MATĚJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, s. 393.

³⁸ Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 357.

³⁹ Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 377.

⁴⁰ Srov. BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, s. 405.

Za vlády Františka II. (1792-1835) zůstalo církevní zákonodárství josefinské v podstatě v platnosti.⁴¹ V biskupských residencích seděli biskupové josefinskému systému zcela oddaní.⁴² Kolem císaře se utvořil systém dvorních kaplanů, kteří císaři radili v jeho církevní politice. Nuncius je nazýval „kněží císařovi“.⁴³ Nutno dodat, že tito byli součástí téměř výlučně německé hierarchie. Císař se snažil udělat z církve oporu svého trůnu, měla dohlížet, aby se ve státě nic nehýbalo, což se dařilo dobře.⁴⁴ Ovšem nelze prohlásit, že tato doba byla pouze dobou temna a v církvi se nic dobrého nedělo. Tak jako za vlády Josefa II. byla vytvořena propracovaná síť farní správy⁴⁵, tak za Františka II. také byly učiněny některé kroky, které bychom mohli nazvat vývojem k lepšímu. Například v roce 1804 byly na univerzitách založeny katedry pro náboženskou vědu, aby se čelilo rostoucímu náboženskému úpadku vysokoškolského studentstva.⁴⁶

Aby byl odstraněn hrozivý nedostatek duchovenstva, byly zakládány případně obnovovány filosofické ústavy, které byly z nařízení císaře zřizovány v každé diecézi.⁴⁷ Toto období mělo nepříznivý dopad hlavně pro řeholní život, četné kláštery byly zrušeny a v těch, jež byly ponechány, byl život značně narušen.⁴⁸ Řeholníci zrušených řádů měli možnost uplatnit se v duchovní správě. Ti, jejichž řády zrušeny nebyly, do duchovní správy museli. Z mnichů a řeholních kanovníků doby barokní se tak stali s konečnou platností faráři.⁴⁹ V podstatě se rozešli po farách, k nimž měl jejich klášter patronátní právo, a v klášteře samém sídlil pouze probošt a byli zde také novicové a útulek pro přestárlé. Zásahu zůstali ušetřeni pouze členové řádů, které se zabývaly péčí o nemocné a výchovou mládeže. Nové řeholní družiny se z důvodu této situace usazovaly na našem území velice pozvolna, např. redemptoristé v Koclířově 1848.

Co se týče diecézního kléru, osvícenství takřka vytvořilo nový kněžský typ.⁵⁰ Většina josefinských kněží byla v mravním ohledu bezúhonná, byli laskaví, dobročinní, ale pro zbožnost příliš smyslu neměli.⁵¹ Konali věrně svou službu v kostele, při návštěvách nemocných a službu při vedení matrik, ale scházelo u nich vyhledávání

---

⁴¹ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 170.

⁴² „ibid.“ s. 170.

⁴³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 171.

⁴⁴ „ibid.“ s. 171.

⁴⁵ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 166.

⁴⁶ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 171.

⁴⁷ „ibid.“ s. 171.

⁴⁸ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 177.

⁴⁹ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 178.

⁵⁰ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 179.

⁵¹ „ibid.“ s. 179.

zbloudilých a stranou stojících duší, shromažďování lidí k apoštolátu, tedy duchovní správa. Dá se říci, že měli rádi klid.⁵² Většina duchovních také s josefinismem a s jeho pokračováním souhlasila, neboť pro ně na rozdíl od řeholníků nedošlo k nijak převratným změnám. Církev sice ztratila mnoho práv, ale nikoliv jednotlivý biskup nebo kněz, který měl nyní osobně více práv nežli před reformami- ovšem jako státní úředník.⁵³ Matričními úředníky byli výlučně kněží. Dozor nad školami byl v rukou kněží, školními referenty u jednotlivých gubernií byli opět kněží. Styk biskupů s Římem byl silně omezen, ale zato jim byla přiznána práva, která si kurie vyhradila pro sebe. Takovým způsobem byli biskupové i nižší duchovní získáni pro josefinismus. Neboť bez této součinnosti s duchovenstvem by se nebyl udržel. Kde se biskupové a kněží postavili jeho zásahům na odpor (Belgie, Tyrolsko, Uhry), tam se stáhl do defensivy. Například arcibiskup vídeňský Milde r. 1848 prohlásil, že josefinismus pokládá za nejvhodnější církevně-politický systém pro rakouské mocnářství. Podle jeho tehdejšího názoru je důležitější státní ochrana církve než její svoboda.⁵⁴ Byli ovšem i kněží josefinismem nedotčení jako například pražský profesor pastorální teologie Maxmilián Millauer (1784-1840)⁵⁵, který s velkou pravděpodobností vyučoval a formoval i Václava Viléma Václavíčka.

Z postojů a názorů těchto lidí a také z celkového růstu národního uvědomění ve společnosti se postupně začalo formovat obrozenectví, které se samozřejmě týkalo také církve. I přes to, že josefínské a pokračující školství dělalo vše pro to, aby vymýtilo českou inteligenci, a zněmčilé prostředí v pohraničí a ve městech dusilo český život, se budil duch bojovně národní.⁵⁶ Mnozí kněží a laikové přidávali se k tomuto silícímu proudu národního uvědomění a jedním z nich se později stane i Václav Vilém Václavíček, který byl knězem, ale také především synem svého národa. Celá tato kapitola by musela být příliš rozsáhlá, proto uvedeme jen několik důležitých faktů o tom, jakou roli sehrála církev při národním obrození. Uvedme tedy alespoň biskupa Gindla (1832-1841), který ač sám Němec byl národnostně tak spravedlivý, že uměl dokonale česky a totéž žádal od svých kněží. V roce 1840 odmítl vysvětit deset německých kandidátů na kněze, kteří neobstáli při zkoušce z češtiny. Žákovské české knihovny založili namnoze také kněží. Děkan Vinařický, který se zasloužil o zachování práv češtiny ve škole, také sám později sepsal první české

---

⁵² „ibid.“ s. 179.

⁵³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 180.

⁵⁴ „ibid.“ s. 180.

⁵⁵ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 181.

⁵⁶ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 183.

slabikáře, čítanky a katechismy.⁵⁷ Kde působil uvědomělý kněz, tam brzy došlo k založení čtenářských spolků a knihoven. Rovněž divadelní a pěvecké kroužky měly často původ na faře.⁵⁸ Jak napsal K. H. Borovský: „Známa věc jest, že naše duchovenstvo katolické bylo vždycky nejhlavnější silou českého vlastenectví, ba může se zrovna říci bez pochybnosti, že vlastně duchovenstvo katolické bylo počátkem a zakladatelem celého našeho vlastenectví.“⁵⁹ Tato věta velikána národního obrození plně dokládá přínos, který mělo duchovenstvo v boji nejen za duše, ale i za národní uvědomění české i přes nepříznivé zásahy josefinismu do práv a povinností církve. Tento přínos pokračoval i v revolučním roce 1848 a dále kdy se postupně z kněze josefinského, který měl zájem o úřady a namnoze také sebe, stává opravdový pastýř duší. Spolu s těmito změnami postupně padl také josefinismus a církve se mohla opět o něco svobodněji nadechnout.

---

⁵⁷ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 191.

⁵⁸ „ibid.“ s. 191.

⁵⁹ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, s. 192.

2 ŽIVOT A DÍLO

V této kapitole se chceme podrobněji zabývat zajímavým životopisem Václava Viléma Václavíčka od jeho studií, přes jeho působení na poli obrozenectví.

2.1 Od narození po kněžské svěcení r. 1809

Prací v archivech jsme zjistili, že Václav Vilém Václavíček se narodil 10. 12. 1787 v Choustníku u Tábora do rodiny urozeného pána Jozefa Václavíčka a Antonie Václavíčkové. Pokřtěn byl, jak bylo zvykem, téhož dne. Jeho otec byl správce, tedy správce, Choustníku. Tomu také napovídá číslo domu, ve kterém rodina bydlela (dům číslo 1.), což je budova místního zámku, byl tedy zámecký správce a správce obce. Z dětství Václava Viléma Václavíčka máme vzhledem k časové vzdálenosti velice poskrovnu informací. Z knihy pokřtěných však vyplývá, že vyrůstal se starším bratrem, který se jmenoval František Václavíček a narodil se 3. 1. 1786. Václav tedy jako mladší z obou bratrů byl předurčen k duchovnímu stavu, jak to bylo v té době obvyklé. Bez zajímavosti jistě není fakt, že i když oficiální zmínky uvádějí jako datum narození Václava Viléma Václavíčka 19. 12. 1788⁶⁰ z archivních materiálů je jasně patrný datum 10. 12. 1787, což je o více než rok dříve.⁶¹

Kde získal Václav Vilém Václavíček první vzdělání, se nám nepodařilo zjistit. Pravděpodobně to však bylo v obci Choustník, neboť zde škola byla již v 17. století.⁶² Na kněze studoval pravděpodobně v pražském semináři, seznam studentů z této doby se však nezachoval.

2.2 Kněžská dráha

Po kněžském svěcení 19. 9. 1809 nastoupil na své první kaplanské místo do Plané nad Lužnicí, jak dokládá první záznam o křtu provedený kaplanem o. Václavíčkem z konce roku 1809.⁶³ Po tomto krátkém působení byl v roce 1814 ustanoven farářem,

---

⁶⁰ ČÁŇOVÁ, E. *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách 1848-1918*. Praha: Státní ústřední archiv, 1995, s. 103.

⁶¹ Digitální archiv SOA Třeboň. 2015. Dostupné z URL: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&id=4097>>

⁶² Oficiální stránky obce Choustník: historie školy. 2015. Dostupné z URL: <<http://www.obec-choustnik.cz/informace-o-obci/historie/historie-skoly/>>

⁶³ Digitální archiv SOA Třeboň. 2015. Dostupné z URL: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&id=6470>>

zároveň děkanem v Načeradci⁶⁴ a vikářem v nepříliš vzdálené Bystřici, což svědčí o jeho kvalitách, kterých si určitě všimli i nadřízení. Část řeči, kterou se uvedl do nové farnosti, je použita v závěru této práce. Roku 1829 byl jmenován kanovníkem metropolitní kapituly a v témž roce 9. srpna zde byl ustanoven děkanem.⁶⁵ Roku 1846 obdržel z rukou Ferdinanda I. c. k. královský rytířský Leopoldův řád, čímž dostal právo užívat titulu rytíř. Dobový tisk o tom informoval takto:

„Jeho císařský majestát Ferdinand I. nejmilostivější zeměpán, ráčil nejvyšším rozhodnutím od dne 6. máje 1846 vysoce slavného a vysoce důstojného pána Václava Viléma Václavička, doktora bohosloví, kapitolního děkana královského hlavního chrámu Páně svatého Víta, ráčil k odměnění mnohočetných a zvláštních zásluh o stát a církev, udělení hodnosti a řádem c. j. s. královského rytířského Leopolda řádu vyznamenati.“⁶⁶

Z několika titulů následujících po jménu si můžeme udělat představu o významu o. Václavička nejen při formaci budoucích kněží, ale i jeho významu pro lidi. Z toho, jak na jmenování zareagoval, si můžeme udělat obrázek o jeho osobnosti, když totiž mělo dojít k veřejnému vyhlášení a oslavení: „Vysoce důstojný pan rytíř ale v skromné mírnosti své toto slavné veřejné jevení nepřijal, avšak za tuto poctu svým kapitolním bratřím poděkoval.“⁶⁷

V roce 1848 byl děkan Václaviček jmenován na arcibiskupský stolec v Haliči, která byla tehdy součástí Rakousko-Uherska. Již tehdy prosil císaře, aby na něj takovou odpovědnost nevládal, leč musel se podrobit, a tak bylo ustanoveno, že 16. dubna 1848 mu bude při konsekraci uděleno pallium a stane se arcibiskupem. Již bylo dokonce stanoveno datum jeho odjezdu do Haliče. Děkan Václaviček se tedy začal učit polsky, dal konat sbírku a výtěžek poslal chudým ze své budoucí diecéze. Dokonce si na císaři vymohl propuštění vězňů, kteří byli zavřeni z politických důvodů, a skutečně dosáhl jejich propuštění. V té době však také rostlo národní uvědomění (Halič byla na území dnešního Polska), a tak také sílil tlak ostatních občanů na to, aby byli do čela úřadů dosazováni jejich občané původem z Haliče. Byla tedy sepsána petice, avšak ještě než byla odeslána do Vídně, děkan Václaviček na arcibiskupský stolec rezignoval a tentokrát byla jeho rezignace

⁶⁴ Oficiální stránky obce Načeradec: osobnosti. 2015. Dostupné z URL: <<http://www.naceradec.cz/index.php?odkaz=page/historie/osobnosti.php>>

⁶⁵ Srov. KUČEROVÁ, P. *Církevní správa a kanonické právo na stránkách Časopisu katolického duchovenstva*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická.

⁶⁶ *Časopis katolického duchovenstva* [online]. 1846, č. 2, s. 393 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_11348>

⁶⁷ *Časopis katolického duchovenstva* [online]. 1846, č. 2, s. 393 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_11348>

přijata.⁶⁸ Tímto svým krokem, jak píše dobový tisk, velice upevnil pouto mezi českým a polským národem. 27. listopadu 1848 tedy několik měsíců po jeho rezignaci na arcibiskupský stolec, byl děkan Václaviček slavnostně zvolen proboštem metropolitní kapituly sv. Víta v Praze. Tato volba byla podle dobového tisku jednomyslná a velice rychlá. Po ní se konala instalace nového probošta a zpívalo se Te Deum. Václaviček byl v roce 1849 také jedním z kandidátů na úřad pražského arcibiskupa. Založil rovněž dvě stipendia v chlapeckém konviktu.

Z výše uvedených faktů vyplývá, že šlo o člověka nadaného, zbožného a přitom skromného a pokorného, vždyť odmítnout císařovu vůli a arcibiskupský stolec jistě vyžadovalo všechny tyto vlastnosti.

Dne 18. září 1862 kněz Kristův Václav Vilém Václaviček umírá ve věku 75 let v Praze. Pohřben je u kostela sv. Matěje v Praze-Dejvicích. Ač po sobě zanechal málo psaného slova, které by se zachovalo do dnešních dnů, jeho odkaz je pozoruhodný a jeho činy ve prospěch všeho lidu, zvláště chudých a utlačovaných a také podíl na formaci mnohých generací kněží by neměly být zapomenut. Byl jedním z kněží, kteří jsou řazeni k počátkům národního obrození, byl věrným synem svého národa a tak ve službě mnohým „ztratil“ svůj život podle evangelia aby tak naplnil slova svého Mistra a Pána: „kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (srov. Mt 10,39)

2.3 Dílo

Z díla o. Václavička se nedochovalo mnoho. Zachoval se soubor jeho kázání, který vyšel tiskem v roce 1824 v Knížecí arcibiskupské tiskárně v Praze. Soubor se jmenuje: *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku, s několika řeči příležitostnými*. Obsahem díla jsou tedy sebraná kázání na všechna období církevního roku a spolu s nimi soubor obsahuje několik promluv při příležitosti primicí novokněží, kterých se o. Václaviček se jako děkan účastnil a také uvítací řeč do nové farnosti při příležitosti první mše svaté.

Dále se zachovaly články, které vycházely v *Časopisu katolického duchovenstva*, což byl časopis, který sloužil ke vzdělávání kněží a vycházel rovněž v Knížecí arcibiskupské tiskárně. Tento časopis, který vycházel v letech 1828-1949 se věnoval vzdělávání kněží,

---

⁶⁸ Srov. *Časopis katolického duchovenstva* [online]. 1846, č. 2, s. 163 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <<http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=11348>>

avšak na rozdíl od ostatních periodik byl vydáván v českém jazyce. Obsahoval články teologické, ale také aktuality ze života církve, pastorační otázky, otázky z církevního práva a další. V nejširším slova smyslu bylo cílem tohoto časopisu pěstovat teologii v národním jazyce a tím i v tomto oboru pozvednout češtinu na úroveň vědeckého jazyka.⁶⁹ Václavíčkoví v tomto časopise vyšlo celkem sedmnáct článků. Několik z nich bylo kázání při různých příležitostech, několik homilií na různá evangelia a také několik článků o svátostech. V roce 1829-1830 o. Václavíček také pracoval jako redaktor tohoto periodika. To je vše, co se z díla o. Václava Václavíčka zachovalo do dnešních dnů.

---

⁶⁹ Srov. KUČEROVÁ, P. *Církevní správa a kanonické právo na stránkách Časopisu katolického duchovenstva*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Dostupné z URL: <<http://www.josefhurt.cz/node/3792>>

3 CHRISTOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA

3.1 Co je to christologie?

Odpověď na tuto otázku se bude zdát v podstatě snadná. Christologie je tou částí křesťanské teologie, která se věnuje tajemství osoby a díla Ježíše z Nazareta.⁷⁰ Ovšem tak jednoduché to nebude. Abychom mohli hovořit o tom, kým je Ježíš z Nazareta budeme nutně potřebovat víru.⁷¹ Jinak bychom mohli hovořit o Ježíši z Nazareta z hlediska psychologie, historie, religionistiky atd., ale nemohli bychom hovořit o Ježíši z hlediska christologie.⁷² Asi nejvýstižnější vyjádření toho co je christologie nám podává W. Kasper: „Vyznání »Ježíš je Kristus« je velmi zkrácenou formulí, která vyjadřuje křesťanskou víru, christologie pak není nic jiného než důsledný výklad tohoto vyznání.“⁷³ Christologie tedy pojednává o tom, kým Ježíš je z hlediska víry. Je to rozvinutí odpovědi na otázku, kterou Ježíš neustále pokládá svým učedníkům (srov. Mt 16,15): „Za koho mě pokládáte vy?“⁷⁴ Cílem naší analýzy je pochopit kdo byl Ježíš pro Václava Viléma Václavíčka, což jistě dobře zjistíme ze souborů kázání, jež nám zanechal. Dalším z cílů také bude zjistit, z jakých pramenů autor své odpovědi o Ježíšovi čerpal.

Pro tuto christologickou analýzu se nám nabízí množství nástrojů. Normativním bude samozřejmě Písmo, a to jak Starý, tak Nový zákon. Musíme však zároveň zdůraznit, že vtělené slovo stojí nad textem Písma a nikoliv pod ním.⁷⁵ Zároveň však je třeba říci, že Písmo je absolutně nezastupitelnou přístupovou cestou k tajemství Muže z Nazareta, o němž bychom bez Nového zákona věděli jen velmi málo.⁷⁶ Vždyť: „Neznat Písmo znamená neznat Krista.“⁷⁷

---

⁷⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 462 s.

⁷¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 18.

⁷² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 19.

⁷³ POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 18.

⁷⁴ „ibid.“ s. 18.

⁷⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 37.

⁷⁶ „ibid.“ s. 37.

⁷⁷ KOLÁČEK, J. *Kompendium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 209 s.

3.2 Analýza biblicko-teologických pramenů

Prvním krokem v naší cestě za otázkou: Kým byl pro našeho autora Ježíš Kristus?, bude analýza novozákonní christologie, kterou autor používá ve svém díle. Každé evangelium totiž hovoří svým vlastním způsobem, mohli bychom říci jazykem, o tajemství Ježíše z Nazareta, můžeme říci, má svou vlastní christologii. Pokud náš autor ve svém díle cituje více z některého evangelia, nebo naopak některé zcela vynechává, pak je nabíledni, že je mu blízký pohled na Ježíše jak ho podává to evangelium, které „má raději.“ Můžeme tak nahlédnout poněkud hlouběji do autorova zorného úhlu pohledu na Ježíše a začít tak pomalu získávat odpověď na otázku položenou výše.

Nesmíme ovšem zapomenout na jednu základní věc. Víra v Ježíše Krista, Syna Božího, Pána a Spasitele je jedna jediná, je tatáž pro křesťany všech míst a časů a jako taková je nezaměnitelná (srov. Ef, 2-6). Tato jediná víra však může být vyjadřována rozličnými způsoby, a tak je tomu i v Novém Zákoně, v němž se setkáváme s poměrně pestrou škálou různých christologií. Platí tedy, že v bibli nacházíme jednu víru, ale celé množství teologií.⁷⁸ Musíme proto hovořit o christologii Markova, Matoušova, Lukášova a Janova evangelia, Pavlově christologii atd.⁷⁹ Znovu však si musíme uvědomit, že základní normu ortodoxie představuje jediné souhrn všech novozákonních christologií. Nejde zde o nic menšího, než o to, že žádné lidské slovo není s to obsáhnout a vyjádřit vtělené Slovo. Nezbyvá tedy nic jiného než položit vedle sebe celou řadu vzájemně komplementárních výpovědí, které pak, i když každá z poněkud jiného úhlu pohledu, společně odkazují nad sebe, tedy k nevýslovnému tajemství Ježíše Krista. Nezapomínejme na skutečnost, že vtělené Slovo přesahuje nejen Starý Zákon, ale také vyprávění evangelia i jakoukoli jednotlivou christologii!⁸⁰ Je třeba říci, že Písmo je lidským slovem, které odkazuje nad sebe, protože Nevýslovný nemůže být obsažen žádným lidským slovem.⁸¹ Tajemství muže z Nazareta je díky tomuto postupu chráněno před ideologizací, což znamená, že pluralita novozákonních christologií představuje garanci naší svobody v Kristu. To však znamená, že tajemství Ježíše Krista je v posledním důsledku nesystematizovatelné

⁷⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 34.

⁷⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 59.

⁸⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 86.

⁸¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 34.

vyčerpávajícím způsobem a že určitá pluralita musí charakterizovat celou křesťanskou teologii – christologii. Jestliže církev nechala vedle sebe celou řadu specifických christologií i v určitém vzájemném napětí, byl to rozhodně velmi moudrý počín, v němž je cítit vanutí Ducha, dárce svobody.⁸²

To však neznamená, že kdyby námi analyzovaný autor některý z pohledů preferoval, byl by s jednotou víry v rozporu. Jak se píše v dokumentu *Bible a christologie*:

„Aby věřící křesťané uchovávali autentickou a pravou christologii, jež je na víře založeným a v ní zakořeněným poznáním Krista, je nutno všechna tato svědectví přijímat v jejich úplnosti. Bezpochyby je však každému dovoleno, aby byl vůči té či oné novozákonní christologii vnímavější, protože se může zdát, že vzhledem k náklonnostem ducha či vzhledem k jednotlivým kulturám vypovídá o Kristu příhodněji. Pro věřící však představují tato všechna svědectví dohromady jediné evangelium, jež hlásal Kristus a jež se k němu vztahuje. Žádná z těchto christologií však nesmí být odmítána, jako kdyby na základě nějakého podružného vývoje nepředkládala pravou Kristovu podobu, anebo jako kdyby ztratila svou hodnotu, protože je poznamenána kontextem starověké kultury.“⁸³

Nyní se tedy budeme zabývat tím, vůči které christologii byl vnímavější náš autor. Jednoznačně nejpoužívanější christologií u našeho autora je christologie Janova evangelia. Velká většina autorových kázání začíná právě citátem z něj. Víme, že Janovo evangelium bylo napsáno proto, „abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží“ (srov. Jan 20,31). Jan klade důraz na Ježíšovu velikost a slávu, a potlačuje vše, co by na ni mohlo vrhat určitý stín.⁸⁴ V Janově pojetí je celý Ježíšův život sestupem od Otce a návratem k němu (srov. Jan 3,13; 16, 28), je oslavou Otce, na niž Otec odpoví oslavením Syna (srov. Jan 17, 1-5).⁸⁵ Náš autor také při použití výrazu Syn nechává zaznít preexistenci, když říká že: „jako Bůh Syn měltě od věčnosti Božskou slávu, roven jsa ve všem Otcí, Otcí Svému nebeskému“⁸⁶ a toto téma je rovněž vlastní Janovu evangeliu (srov. Jan 1, 1-18). Nejvíce frekventované je pak použití Janovy christologie v kázání na Květnou neděli, kdy Ježíš vjíždí do Jeruzaléma, aby zde trpěl. Tímto mohl autor poukázat na to, že i když se blíží hodina

---

⁸²Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 86.

⁸³PBK, *Bible a christologie*. Praha: Krystal OP, 1999, s. 66.

⁸⁴Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 78.

⁸⁵„ibid.“ s. 90.

⁸⁶VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řeči příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování..* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 212 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

Mistrova utrpení, je to právě ta hodina, kdy dojde k jeho povýšení, oslavení a královské intronizaci.⁸⁷ Ježíš je tedy Pánem i v hodině svého utrpení a své smrti.

Druhou nejpoužívanější v autorově díle je christologie Matoušova evangelia. Jak víme, spis vznikl v židokřesťanském prostředí, v mnohém těži z Markova evangelia, ale je propracovanější. V Ježíši z Nazareta se realizují všechny starozákonní mesiášské přísliby (srov. Mt 2, 5). Můžeme tedy usoudit, že pro námi analyzovaného autora je Ježíš také především Mesiášem. Tento pohled na Ježíše je tedy autorovi vlastní. Dále je v Matoušově evangeliu Ježíš jediný Mistr a Učitel. Toto pojetí se v díle nevyskytuje. Také je velmi důležité téma Ježíšova Božího synovství. V první řadě je třeba připomenout evangelium Ježíšova dětství (srov. Mt 1-2), kde se hovoří o panenském početí, které ukazuje jasně na Ježíšův původ v Bohu (srov. Mt 1, 18-25). Velmi významná jsou Ježíšova slova pojednávající o hlubokém vzájemném poznání Syna Otcem a Otce Synem (srov. Mt 11, 25-27). Syn je tedy stavěn na roveň Otcí (srov. Mt 28, 19). O milovaném Synu hovoří hlas z nebe při křtu (srov. Mt 3,17) a proměnění (srov. Mt 17, 5).⁸⁸ Téma Božího Synovství je tedy také velmi silně akcentováno a rovněž tak velmi silně akcentováno a často používáno je u našeho autora.

Třetí nejpoužívanější christologií v díle našeho autora je ta Lukášova evangelia. Rovněž poměrně často používá christologii Skutků apoštolů. V pozadí obou těchto knih je cítit vliv Pavlovy teologie. Není tedy divu, že již před Velikonocemi je Ježíš v Lukášově evangeliu vyznáván jako Pán. S tím je spojeno i evangelium Ježíšova dětství (srov. Lk 1-2), které ukazuje Ježíšův původ v Bohu, ale i narození z Marie.⁸⁹ Toto pojetí Ježíše jako Pána je velice hojně přítomno i v díle našeho autora, kde je Ježíš představován jako Pán mající autoritu, Pán učící lid, Pán mající důstojnost. Rovněž také v autorově díle zaznívá i Ježíšovo jedinečné Boží synovství již od mateřského lůna, když si bere za vzor právě Lukášovo evangelium a píše: „v tom Syn Boží přirozenost naši na sebe vzav, stal se člověkem – ze semene Panny – početím zázračným.“⁹⁰ Můžeme tedy vidět, že mu bylo

---

⁸⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 90.

⁸⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 88.

⁸⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 89.

⁹⁰ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování..* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 61 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30371420>>

Lukášovo pojetí velmi blízké. Dalším typickým tématem Lukášova evangelia je působení Ducha svatého. Působení Ducha svatého je i velice častým tématem našeho autora, ovšem patří do kapitoly o pneumatologii, proto se zde spokojíme s tvrzením, že tomu tak je.

Christologie Markova evangelia je nejméně používanou v díle našeho autora a proti ostatním třem je míra jejího výskytu asi třetinová. Pokud má vypovídací hodnotu i to, co je opomíjeno,⁹¹ může nám být tato informace užitečná. Již první větou Markova evangelia je dáno jeho základní ladění (1, 1): Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího. Ježíšovo bytí a také jeho osobní identita přesahují každé slovní vyjádření a zdá se, jakoby Marek odkazoval právě na tento základní aspekt tajemství.

Pomocí užitých titulů můžeme indikovat dva základní christologické akcenty a to Ježíšovo mesiášství a Boží synovství. Pro Markovo evangelium je dále typické mesiášské tajemství. Titul Syn Boží ve svém plném významu zazní především na počátku evangelia a poté pod křížem, z úst římského setníka po Ježíšově skonu (srov. Mk 1, 1; 15, 39). Zde také vrcholí zjevení nového obsahu tohoto titulu a právě Ježíšovy osobní identity. Jestliže ale Ježíšovo Boží Synovství a mesiášství jsou i dva velice důležité akcenty i pro našeho autora, proč je míra výskytu christologie Markova evangelia proti ostatním jen třetinová? Odpověď bude zřejmě znít: Ježíšovy zázraky. Náš autor zázraky zmiňuje jen velice málo. Když víme, že hlavním potvrzením Ježíšovy pravé identity Božího Syna, nejsou zázraky, ale velikonoční tajemství,⁹² pak můžeme odhadnout, že náš autor je nezmiňoval tak často, poněvadž pro něj nebyly tak moc důležité. Ježíšovy zázraky mají také určitou vypovídací hodnotu ohledně Ježíšovy identity, protože od autority lidská mysl přechází k identitě, nicméně je třeba mít na paměti, že zázraky se v Ježíšově době připisovaly i celé řadě jiných významných osobností. Jednoznačné novum Ježíšových zázraků tkví v jejich eschatologickém ladění a v jejich soteriologické vypovídací hodnotě, které evidentně transcenduje jednotlivé Ježíšovy zázračné skutky.⁹³ Nicméně pro našeho autora nebyly zázraky tím hlavním, co vypovídalo o Ježíšově synovství a z toho zřejmě plyne i menší zájem o christologii Markova evangelia.

Christologie Pavlových listů je v díle našeho autor zastoupena poměrně chudě. Základní listy svatého apoštola Pavla představují redakčně nejstarší knihy Nového zákona. Zatímco

---

⁹¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 228.

⁹² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 112.

⁹³ „ibid.“ s. 112.

v evangeliích, zejména u synoptiků, je středem zájmu Ježíšův příběh vrcholící ve velikonočním dramatu, v pavlovských listech se hovoří především o paruzii, o tajemství Velikonoc, které se ve křtu a při slavení eucharistie promítá do života věřících, o Vzkříšeném a jeho moci, o tajemném působení Ducha svatého. Celá Pavlova christologie je výrazně spjatá se soteriologií, tedy s významem, který má Ježíš a jeho dílo pro učedníky, pro nás.⁹⁴

Toto pojetí rovněž silně rezonuje v díle námi analyzovaného autora. Když hovoří o Kristu například v kázání na Velký pátek, cituje z listu Římanům:

„Když jsme ještě byli bezmocní, v čas, který Bůh určil, zemřel Kristus za bezbožné. Sotva kdo je hotov podstoupit smrt za spravedlivého člověka, i když za takového by se snad někdo odvážil nasadit život. Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní. Tím spíše nyní, když jsme byli ospravedlněni prolitím jeho krve, budeme skrze něho zachráněni od Božího hněvu. Jestliže jsme my, Boží nepřátelé, byli s Bohem smíření smrtí jeho Syna, tím spíše nás smířené zachrání jeho život.“ (Řím 5, 6-10).

Náš autor k tomu píše: „Smrt Ježíšova obětí slitování byla za hříchy naše i hříchy celého světa. Ježíš proto umřel a trpěl, aby nás od hříchů a trestů hříchů osvobodil a s Bohem zase smířil.“⁹⁵ „Nebe jest pouhá zásluha Krista Pána... neboť láska, jedině v Bohu možná láska to byla, že on – Syn Boží podvolil se býti smrtelným, aby ze smrtelné viny nás vykoupiv, vydobyl nám ztracené nebe.“⁹⁶ Na pondělí velikonoční cituje z listu Římanům: „Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života.“ (Řím 6,4). Můžeme tedy vidět, že Pavlova christologie spjatá se soteriologií není našemu autorovi cizí, a i když ne příliš často, přesto ji používá hlavně v zásadních momentech (doba velikonoční, velikonoční triduum). Pokud přijmeme rozlišení pavlovské christologie na tři etapy podle L. Cerfauxe, pak náš autor svou christologií pavlovských listů patří do druhé etapy, která zahrnuje listy Galatánům, Římanům, 1 a 2 Korintánům. Středem křesťanství je Boží působení a moc projevující se skrze Krista. Vedle vzkříšení Pavel silně podtrhuje jako

⁹⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 91.

⁹⁵ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110-120 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

⁹⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi- následek našeho nynějšího se zachování*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 217 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30653913>>

příčinu naší spásy Kristův kříž, který se tak stává jedním z hlavních témat jeho učení (srov. Kor 2,2). Téma spásy skrze kříž je také důležitým tématem pro našeho autora, jak můžeme vidět například z těchto slov:

„Nuže co pak shladí tresty za naše spáchané hříchy zasloužené? Praviš, naše polepšení a upřímné přičinění podle zákona Páně živ býti? Ach nadarmo! Vždyť jsme se s cesty ctnosti nikdy uchýliti neměli a při upřímném na pokání se dání nebylby sice nový, avšak starý člověk, jenž hřešil, trestu hoden. Běda, přeběda, jestiž ničeho není, co by naše staré hříchy shladilo a nás od zasloužilého trestu osvobodilo, jestli jej sami nésti musíme! Ó nikdy by nebyl Pavel takto psal, kdyby nebyl svědomitě věřil, že smrt Ježíšova pravá oběť, oběť slitování, smíření – výplata byla za hříchy naše, i za hříchy celého světa.“⁹⁷

Z těchto vlastních slov autora snad dobře vysvítá Pavlovo pojetí naší spásy skrze kříž. Pavel se také v listech Galat'ánům, Římanům a Korint'ánům zmiňuje o tom, že Bůh poslal svého Syna (srov. Gal 4, 4; Řím 8, 3), v čemž se zřejmě skrývá narážka nejen na Synův božský původ, ale i na jeho preexistenci.⁹⁸ Jak už víme, pro našeho autora jsou témata Božího Synovství a preexistence rovněž velmi důležitá.

Neopomenutelným prvkem Pavlovy christologie, který se projevuje ve všech třech etapách jeho listů, je úzké sepětí mezi Kristem a Duchem svatým. Pavel jde tak daleko, že hovoří nejen o Duchu Božím, ale přímo o Duchu Ježíše Krista (srov. Řím 8, 9; Gal 4, 6; Sol 2, 8). Jestliže dárce ruach byl ve Starém zákoně výhradně Hospodin, znamená to, že Ježíš z Nazareta je nyní nositelem božské moci, protože jedině Bůh může darovat svého Ducha. Náš autor mluví o Duchu svatém často, avšak užívá spíše Janovo evangelium, Lukášovo evangelium a Skutky apoštolů. Hlavními christologickými tituly jsou pro Pavla Kristus a Pán. Tyto tituly velice často užívá také náš autor a stejně jako Pavel pochopitelně také v povelikonočním významu.⁹⁹ Titulům se však budeme podrobněji věnovat v dalším oddílu.

V této části zabývající se analýzou biblicko-teologických pramenů, jsme si mohli všimnout, že u našeho autora jsou ve výrazné oblibě především christologie Janova, Matoušova a Lukášova evangelia a Skutků apoštolů, především ve spojení s důrazem

---

⁹⁷ Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110-115. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

⁹⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 91.

⁹⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 92.

na Ježíšovo mesiášství, Boží synovství, Ježíšovu rovnost Otcí, vztah k němu a preexistenci. Autor klade důraz na Ježíšovu slávu, jde tedy o sestupnou christologii, jejímž východiskem je vyznání víry: Ježíš je Pán, Ježíš je Kristus, Ježíš je Boží Syn.¹⁰⁰ Naproti tomu christologie Markova evangelia je přítomná mnohem méně zřejmě z důvodu, že obsahuje mnoho zázraků, které nejsou hlavním stvrzením Ježíšovy identity,¹⁰¹ z tohoto důvodu je autor „odsouvá“ poněkud do pozadí a s nimi i christologii Markova evangelia.

3.3 Analýza christologických titulů

Nejprve alespoň ve stručnosti nastiňme, co se skrývá pod pojmem christologický titul. Výše jsme už uvedli, že christologie je výkladem vyznání: „Ježíš je Kristus.“ Jméno Ježíš označuje konkrétní historickou postavu Ježíše z Nazareta.¹⁰² Výraz »Kristus« pak představuje vyjádření významu, který křesťanská víra odhaluje v Ježíši z Nazareta a jeho životním příběhu.¹⁰³ Slovo »Kristus« (Pomazaný) je velkým christologickým titulem. Nicméně, jak dokládá Nový Zákon, velkých christologických titulů, které mají analogickou funkci jako výraz »Kristus«, je celá řada¹⁰⁴ a každý z nich má ovšem určitou vypovídací hodnotu. Většina těchto titulů má svůj starozákonní význam, který se však ukazuje nedostatečným v souvislosti s originalitou Ježíšovy osobnosti i jeho působení.¹⁰⁵ Zejména po Velikonocích totiž tituly nabývají v mysli učedníků nového významu, v němž se projevuje přesah Nového zákona nad Starým.¹⁰⁶ Nyní tedy budeme postupovat analyzovaným textem kázání Václava Viléma Václavíčka s cílem sledovat frekvenci christologických titulů, jejich kontexty výskytu a spolu s tím se budeme snažit osvětlovat výše řečenou otázku: Kým byl pro Václava Viléma Václavíčka Ježíš Kristus a jak ho tento kněz a teolog vnímal? Avšak práce to nebude snadná, neboť o titulech platí, že když dva říkají totéž, nemusí to znamenat totéž.¹⁰⁷ Nicméně z toho, jak jsou používány

---

¹⁰⁰Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 25.

¹⁰¹Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 112.

¹⁰²Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 18.

¹⁰³„ibid.“ s. 18.

¹⁰⁴Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 18.

¹⁰⁵Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 76.

¹⁰⁶„ibid.“ s. 76.

¹⁰⁷Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 77.

christologické tituly v námi analyzovaném díle, lze usoudit, jakým způsobem Václavíček o Ježiši smýšlel. Jestli pro něj byl Ježíš spíše „vítězný oslavený“, nebo spíše „trpící služebník“, zda se jeho spiritualita zaměřovala v pohledu na Ježíše spíše na kult k němu jakožto pravému Bohu nebo spíše na následování jakožto pravého člověka. Musíme si také uvědomit, že dobu vzniku souboru jeho kázání a dobu, kdy vzniká tato analýza, dělí více než 190 let, a proto bude neméně zajímavé vnímat rozdíly vyjadřování a termínů, které jistě za tuto dobu došly nemalých změn. Pojd'me se nyní pustit do tohoto „dobrodružství“.

Námi analyzovaný autor v souboru svých kázání používá celou řadu christologických titulů (12). Mezi nimi je několik, které používá velice často a opakovaně. Na tyto bychom se nyní zaměřili, protože pokud těchto titulů užívá často, je zřejmé, že pro něj mají zvláštní status nebo zvláštní důležitost.

Nejpoužívanějším christologickým titulem je Kristus nebo také Mesiáš, je užit celkem 51x. Tento titul je výrazně funkcionální, má tedy velmi silné soteriologické pozadí. Zejména před Velikonocemi však v myslích Ježíšových učedníků a posluchačů implikoval představu politického a triumfalistického mesianismu.¹⁰⁸ Toto si autor uvědomuje, když své posluchače informuje, že i učedníci na Mesiášově místě „jakéhosi světského krále očekávali.“¹⁰⁹ Nebo kousek dále: „Oni (učedníci) byli rození židé a smýšleli židovsky, dle jejich zdání neměl Ježíš jakožto Mesiáš nikdy umřít, měl aspoň prve než by umřel, sešlé království Izraelské vzdělati a je (učedníky) v něm mocnými knížaty udělati.“¹¹⁰ To by také odpovídalo pravidlu analogie, kroku popření: „Ježíš není mesiáš v tom smyslu, jak si ho představovali jeho současníci.“¹¹¹ To, že se Ježíš v průběhu svého veřejného působení nikdy neprohlásil za Mesiáše, je vzhledem k mesiášským nadějím jeho současníků zcela pochopitelné. Ježíšovi není nic vzdálenějšího než pojmát svoje poslání ve smyslu mocenského triumfalismu, protože jeho mesianismus nachází nejvlastnější

---

¹⁰⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 79.

¹⁰⁹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 183 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333906>>

¹¹⁰ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 185 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333906>>

¹¹¹ POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 85.

předobraz v deuterokanonském trpícím Služebníku.¹¹² Zdá se tedy, že v tomto pojetí měl autor jasno a snažil se tyto zásadní informace předat i svým posluchačům.

Dalším kontextem, ve kterém autor často používá titul Kristus, je následování. Vyzývá posluchače k následování Krista ve smyslu skutků. Tedy postit se jako Kristus, modlit se jako Kristus, sklánět se k chudým jako On, sloužit Kristu svými skutky. Posluchači se tedy podle autora mají stejně jako Ježíš vydat cestou služby, pokory a lásky. Také ale vyzývá posluchače k tomu, aby uvěřili, že Ježíš je Mesiáš. To by odpovídalo pravidlu analogie, třetímu kroku via eminentiae: „Ježíš je mírou všeho mesiášství, on je Mesiášem ve zcela specifickém slova smyslu.“¹¹³ Zdá se tedy, že si byl vědom obtíží, které může představovat následování Krále, který slouží těm posledním a vydává se za ně. Je těžké uvěřit právě v takový způsob mesiášství a tak jako to bylo skandální pro mnoho lidí tehdy, nepřestává to být skandální ani dnes. Autor tedy nepřestává své posluchače vyzývat k následování Krista tím správným způsobem.

Dalším velice často užívaným christologickým titulem v autorově díle je Spasitel. V analyzovaném díle se objevuje 46x, tedy téměř stejně tak často jako titul Kristus. Objevuje se téměř v každém z jeho kázání, ale například v kázání na Zelený čtvrtek je tento titul použit 7x. Víme, že titul spasitel, byl ve Starém zákoně vyhrazen Hospodinu. Mesiáš není ve Starém zákoně nikdy nazýván spasitelem.¹¹⁴ Vzhledem k tomu, že Ježíši Kristu je připisována funkce, která ve Starém zákoně příslušela Hospodinu, představuje označení Spasitel narážku na jeho božský statut.¹¹⁵ Protože přinesená spása spočívá nejen v Ježíšově jednání a učení, ale především v něm samotném, je Ježíš bytostně Spasitelem. Tento v zásadě funkcionální titul proto vypovídá rovněž o Ježíšově bytí a zřetelně ukazuje, že není správné oddělovat christologii v úzkém slova smyslu a soteriologii.¹¹⁶ Jak píše Walter Kasper: „Ježíš není pouze zprostředkovatel spásonosné nauky jako jiní zakladatelé různých náboženství, on JE Spasitel.“¹¹⁷ Tento titul je autorem používán v různých kontextech, které většinou hovoří o Ježíšově důstojnosti, například Ježíš jako dárce Ducha.

---

¹¹² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 80.

¹¹³ POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 80.

¹¹⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 83.

¹¹⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 83.

¹¹⁶ „ibid.“ s. 83.

¹¹⁷ „ibid.“ s. 83.

Pokud, jak jsme uvedli výše, je titul Spasitel narážkou na Ježíšův božský statut, pak Ježíš jako dárce Ducha má tžž akcent. Jestliže Ducha, kterého ve Starém zákoně uděloval jedině Hospodin, nyní uděluje Ježíš, znamená to, že Ježíš vlastní skutečnou božskou moc a že je tak postaven na roveň Bohu Otcí, poněvadž spolu s Otcem je také od věčnosti původcem Ducha svatého.¹¹⁸

To, že Ježíš je dárce Ducha, ukazuje rovněž na to, že i nyní je Kristovo spasitelské působení úzce spjato s jeho oslaveným lidským tělem. Smíme tedy říci, že Ježíšovo oslavení stvrzuje neodvolatelnost a nezrušitelnost spojení mezi Bohem a člověkem v Kristu, neodvolatelnost vtělení, věčnost nové smlouvy, nad níž proto nelze pomýšlet nic většího.¹¹⁹ Jelikož autor dále používal titul Spasitel v kontextu toho, že Ježíš je nyní v nebi, že On je zárukou naší budoucí spásy, že On skutečně vstal z mrtvých, ale hlavně že my jej máme následovat, následovat Jeho příkladu abychom tak i my došli tam, kde je On, můžeme usoudit, že i když kladl důraz na Ježíšovo Božství, nepřestal si uvědomovat i jeho lidství, které nás vyzývá k následování.¹²⁰ Nejvíce krát se však titul Spasitel, jak jsme uvedli výše, vyskytuje v kázání na Zelený čtvrtek a to 7x. Nyní můžeme vidět, co je důvodem výše zmíněné Spasitelovy důstojnosti. Je to oběť. Autorův Spasitel je ten, který v tichosti a v lásce stoluje naposledy se svými učedníky, Spasitel je ten, který prokazuje lásku až do krajnosti, žádal jediné:

„Žádat' jest toho posledního beránka jísti s nimi, ještě onoho večera Své tělo a krev nejpodivnějším Své všemohoucnosti zázrakem, bez všeho hluku, za pokrm a nápoj dáti a budoucího dne krvavě na kříži za pokolení lidské obětovati.“¹²¹

Tento způsob pojetí by odpovídal nejspíše třetímu kroku pravidla analogie: Ježíš je mírou veškerého spasitelství. On je spása sama. Spasitel sám ukazuje, co znamená doopravdy být Spasitelem. Vydává se za všechny. To je také důvodem jeho důstojnosti zmiňované na jiných místech.

---

¹¹⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 35.

¹¹⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 66.

¹²⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 413.

¹²¹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 103 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30968191>>

Když jsme se nyní velmi krátce pozastavili nad tím, jak často Václavíček využíval tento funkcionální titul, můžeme z toho usuzovat, že neduhem oddělování osoby Ježíše Krista od jeho vykupitelského díla netrpěl¹²², jak si ostatně ukážeme dále.

O něco méně avšak stále hojně používaným titulem je Pán, tento titul je použit v celkem 36 případech. Z biblického hlediska je titul narážkou na Boží jméno, protože Septuaginta překládala tímto výrazem hebrejské Adonaj. Zejména v prostředí, které znalo řecký překlad Starého zákona a které naslouchalo předčítání Starého zákona v řečtině, musel být tento titul spojený s Ježíšovým jménem velmi působivý. Označení Ježíše jako Pána představovalo zřejmě jedno z nejstarších vyznání víry. Je to tedy ve své podstatě funkcionální titul, který se stává výpovědí o Ježíšově božském statutu.¹²³ Autor tento titul používá zejména v souvislosti s důstojností Ježíše jako Pána. Pána jako učící autority, Pána vymítajícího duchy a majícího moc nad demony. Dále Pána jako vzkříšeného, Pána mocného v slabých. Tedy všude tam kde Ježíš vystupuje jako autorita a moc. V jednom případě používá titul Pán i při pokušení na poušti, i když ani jedno evangelium v tomto příběhu tento titul nepoužije. Píše: „Opět pojal Pána ďábel na horu vysokou velmi.“¹²⁴ Opět zde Ježíš jedná se zlým duchem z moci své autority jako Pán, zároveň však odmítá jeho nabídku stát se světským mesiášem. Ježíš byl totiž neustále provokován a bylo mu neustále předhazováno, aby sledoval jinou mesiášskou linii než tu, kterou charakterizuje postava trpícího Služebníka.¹²⁵

Dalším christologickým titulem používaným autorem je Syn Boží nebo také jednorozený Syn, milovaný Syn. Tento titul je užit celkem 27x. V kulturním okruhu antického Orientu byli králové nazýváni synové boží. Následně i římscí císařové byli titulováni boží syn. Pro toto spojení titulu s královskou mocí o sobě Ježíš nikdy neřekne: „Já jsem Syn Boží.“ To také odpovídá skutečnosti, že o sobě nemluví jako o Mesiáši.¹²⁶ Naproti tomu Otec nazývá Ježíše milovaným Synem. Ježíš sám o sobě hovoří jako o Synu. Ježíš také vyjadřuje svůj

---

¹²² „Proto osobu Ježíše Krista nelze oddělovat od jeho vykupitelského díla; dobrodiní spásy nelze oddělovat od božství Ježíše Krista.“ MTK, *Jam a pluribus* (dokument ze dne 20. 10. 1980)

¹²³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 83.

¹²⁴ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných pokušení*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

¹²⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 102.

¹²⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 81.

naprosto výjimečný vztah k Otci kromě jiného oslovením Abba. Podle toho, jak Otec oslovuje Ježíše jako svého milovaného a jediného Syna a také s ohledem na Ježíšovo chování vůči Otci, můžeme usoudit, že evangelisté chtějí sdělit, že Ježíšovo synovství je zcela jiného řádu než synovství králů Starého zákona. V Janově evangeliu je pak výslovně vyjádřena jednota mezi Otcem a Synem.¹²⁷ Z původně funkcionálního titulu ve starozákonním významu se po Velikonocích stává označení Ježíšovy nejvlastnější identity a jeho božství, nový význam titulu je tedy výrazně ontologický.¹²⁸ Autorovo používání titulu je zcela v souladu s tímto pojetím, neboť autorův Ježíš jako Syn Boží sedí po pravici Otcově, od Otce vyšel a k němu se zase vrací, až se vrátí k Otci, pošle svého Ducha. Jako Syn „roven jsa ve všem Otci, Otci Svému nebeskému v podstatě, přirozenosti a vůli úplně roven jest.“¹²⁹ Jako „Bůh Syn měltě hned od věčnosti Božskou slávu“.¹³⁰ V předchozí větě zaznívá i preexistence, ale tomuto tématu se budeme věnovat v jiné kapitole. Z výše uvedeného můžeme tedy usoudit, že autor si byl dobře vědom významu ontologického titulu Syn Boží, protože pro autora je Ježíš Syn Boží už od věčnosti.

Už o něco méně používaným titulem v souborech kázání je titul Syn člověka. Oproti ostatním výše uvedeným titulům je poměr jeho používání asi třetinový, je použit celkem 8x. Přesto bychom se u něho měli zastavit, neboť jeho použití nám také může pomoci pochopit, jak autor vnímal Ježíše. Daný titul má rozhodně nemalou christologickou hodnotu, jedná se o takzvanou „Ježíšovu christologii“, tedy o to, jak o sobě smýšlel galilejský Mistr. Ježíš pro sebe zvolil toto označení zřejmě proto, aby se distancoval od triumfalistického mesianismu lidových představ. V první řadě mu titul dával určitý prostor, neboť v dobovém judaismu nebyl spojován s mesiášskými nadějemi. Ježíš nám tedy v první řadě říká, že je opravdový člověk.¹³¹ V souvislosti s jinými starozákonními texty jako Dan 7,2-14, kde se hovoří o Synu člověka sestupujícím shůry v oblacích, což je symbol Boží slávy, nebo ŽI 80,18, kde se hovoří o Synu člověka, jenž je po Boží pravici, můžeme uvažovat také o druhé vypovídací rovině titulu. Ježíš nám tímto způsobem taktně

---

¹²⁷ „ibid.“ s. 81.

¹²⁸ „ibid.“ s. 81.

¹²⁹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Pravá církev Kristova. Na den apoštolů svatých, Petra a Pavla*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 79 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30687336>>

¹³⁰ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování..* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 212 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

¹³¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 78.

sděluje, že ví o svém původu shůry i o tom, že jako oslavený zaujme místo po pravici Boha Otce.¹³² A v jakém kontextu používá tento titul náš autor? V první řadě na úrovni toho, že Ježíš je pravý člověk: „Jeho jsi vyvolil, nejšlechetnějšího z našeho pokolení, abys skrze něho na lidi účinkoval lidsky.“¹³³ Zde jde o plné zdůraznění lidství. Dále: „V NĚm jsi nám ukázal, seč ctnost lidská jest, když důvěrná jí láska k Tobě vede.“¹³⁴ Z této věty vyplývá jak Ježíšovo lidství, tak i nesmírná zodpovědnost neboť v Jeho lidství vychází plně najevo, že člověk unese Boha.¹³⁵

Osobní identita Božího Syna byla pro Ježíše z Nazareta nejen úžasným vyvoláním, ale zároveň nesmírně těžkým povoláním, úkolem a posláním, v němž skvěle obstál, a tak prokázal, že člověk je zbožstvitelný a že je v něm vsutku potencialita božské velikosti.¹³⁶ Dále: „V něm vidíme velikost trpícího člověka, který v Tobě zcela svého našel Otce.“¹³⁷ Dalším kontextem, ve kterém autor používá titul Syn člověka, je, jak jsme uvedli výše, oslava Syna člověka a jeho původ shůry: „Ježíš, ne jako Syn Boží, ale jako Syn člověka vzat jest, byl do nebe k zdílnosti slávy a moci Otcovy, neboť jako Bůh Syn měltě On prve nežli ještě svět byl, hned od věčnosti Božskou slávu.“¹³⁸ Dále: „Ale jako Syn člověka byl On do nebe povýšen, a sice proto povýšen, že věrně vykonal, co jemu Otcem uloženo bylo.“¹³⁹ Z výše uvedeného je tedy patrné, že autor používal oba významy titulu Syn člověka a to jak ve významu Ježíšova pravého lidství tak ve významu jeho původu shůry. Zdá se také, že dobře rozlišoval Ježíše jako Syna člověka a Syna Božího.

Ostatní christologické tituly jsou používány pouze minimálně např. Pastýř (3x v primičním kázání), dále Prorok, ale tento titul je použit pouze v jednom případě.

---

¹³² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 78.

¹³³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na Velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30644834>

¹³⁴ „ibid.“ s. 110.

¹³⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 247.

¹³⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 105.

¹³⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 212 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30644834>

¹³⁸ „ibid.“ s. 212.

¹³⁹ „ibid.“ s. 212.

3.4 Tajemství Ježíšova života

V této části se chceme zabývat významnými událostmi ze života Ježíše Krista, tak jak je prezentuje autor námi analyzovaného textu. Pochopitelně zase budeme hledat odpověď na otázku, kterou jsme si položili hned na začátku a pro kterou vzniká tato práce: Kým je pro našeho autora Václava Viléma Václavíčka Ježíš Kristus? Proč ale k této odpovědi potřebujeme vědět to, jakými událostmi ze života našeho Mistra a Pána se náš autor zabývá? Odpověď je snadná: Evangelia nám sdělují Ježíšovo tajemství v podobě příběhu, vypravují nám Ježíše. Jaká je ale vazba mezi příběhem a osobní totožností? Při pohledu do evangelií odpověď můžeme najít ve vyznání římského setníka hledícího plného úžasu na Ukřižovaného, jenž právě skončil: „Ten člověk byl opravdu Syn Boží.“ (Mk 15,39). Identita je pointou příběhu a bez příběhu je nevyhnutelně nesrozumitelná, podobně jako by byl nesrozumitelný konec dramatu bez toho, co by k němu vedlo. Proto jestli hledáme odpověď na otázku, kým byl pro našeho autora Ježíš (jaká je jeho identita), musíme se nevyhnutelně zaměřit na příběhy z Ježíšova života, které autor používá. Podle toho se můžeme pokusit proniknout do jeho myšlenkového světa, a když si budeme dávat pozor na své předsudky, můžeme objevit na pozadí příběhů, jak Ježíše vnímal náš autor.

3.4.1 Pokušení na poušti a mesiášské zkoušky

O této epizodě, která následuje po křtu, podávají zprávu všichni synoptici, jen Jan ji vzhledem ke svým teologickým záměrům vypouští. Skutečnost, že Ježíš byl pokoušen, nebyla zřejmě pro prvotní komunitu právě pohodlným tématem, proto ji Janovo evangelium zamlčuje. Dábel při pokušení nazývá Ježíše titulem Syn Boží, který určitým způsobem navazuje na to, jak Ježíše pojmenuje při křtu v Jordáně Otec, i když formulace není stejná. Ve hře je pravý obsah tohoto titulu.¹⁴⁰ Nakonec se říká, že satan Ježíše opouští až do určeného času (srov. Lk 4,13).

Ježíš na sebe vzal úlohu zjevit a zpřítomnit Boží lásku k hříšníkům a toto rozhodnutí je spojeno s vnitřním zápasem, v němž na poušti vítězí.¹⁴¹ Ovšem tento zápas není rozhodně tím posledním, který Ježíš podstupuje, aby nám vydobyl spásu. Celý jeho život představuje

---

¹⁴⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 102.

¹⁴¹ „ibid.“ s. 102.

nepřetržitou sérii pokušení sejít z cesty pravého mesiášství, které charakterizuje postava trpícího Služebníka. Byl ustavičně pokoušen, aby se vydal cestou mesianismu politického a pozemsky triumfalistického zcela v duchu tehdejších očekávání.¹⁴²

Jak se k tomuto tématu staví námi analyzovaný autor? Popisuje přímo scénu Ježíšova pokušení:

„Opět popadl Pána ďábel na horu vysokou velmi a přemluviti ho tu hledě, že by onen seraf byl, kterémuž to Bůh, jakž se domnívali židé (Dan 10,13), moc nad celou Palestinou dal a že by toho, kdož by jeho šetrnosti a přízně došel, pánem nad ní ustanoviti mohl.“¹⁴³

Zde můžeme vidět, že pro autora toto pokušení bylo velmi reálné. Jak píše dále:

„Pokušitel mysliti mohl, že Ježíš jakožto Mesiáš medlé obecného očekávání, v slávě světského mocného krále se okáže, a že jako žid on narození o moci a vládě andělů rovněž tak jako židovští učitelové smejšleti bude.“¹⁴⁴

Vidíme, že si autor byl vědom toho, že Ježíšovy zkoušky byly opravdové a že v nich nakonec obstál. Jestli by mohl neobstát, nad tím se autor nezamýšlí a v žádné ze svých myšlenek to ani náznakově nepřipouští. O čem však nepochybuje, je to, že Ježíše tato zkouška stála všechny lidské síly, které měl, a nebyla tedy nijak „nadlehčována“ jeho božstvím. To znamená, že Ježíšovo pravé lidství nebylo ve zkouškách zastoupeno jinou silou, že by ve zkoušce Ježíš nemusel sáhnout až na dno svých lidských sil a schopností, že by v něm zůstalo cokoli ušetřeno nebo že by byl čehokoli ušetřen.¹⁴⁵ V souvislosti s pokušením na poušti autor cituje list Židům (Žid 2,17-18; 4,15). A připojuje vlastními slovy: „Náš Spasitel ví sám z vlastní zkušenosti, jak trpké a protivné jest člověku každé soužení a jest proto outrpným i k nám, křehkým tvorům.“¹⁴⁶ Z výše uvedeného je, jak doufáme vidět, že autor se problematice Ježíšova pokušení na poušti věnoval důkladně a snažil se tyto své myšlenky přednést i svým posluchačům. Nesmíme rovněž zapomenout

---

¹⁴² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 102.

¹⁴³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných pokušení*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

¹⁴⁴ „ibid.“ s. 16.

¹⁴⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 103.

¹⁴⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných pokušení*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

na název tohoto kázání, které zní: „Příběh pokušení Ježíše-obraz našich obyčejných pokušení a příklad kterak se v nich zachovati máme.“¹⁴⁷

Autor tedy na základě evangelijního příběhu a na základě listu židům vyvozuje to, že Ježíš boj s pokušelem na poušti vyhrál jako člověk a tím nám ostatním lidem ukázal, že my toho s Jeho pomocí můžeme dosáhnout také. Tedy, že člověk unese Boha.¹⁴⁸ To znamená nesmírnou svobodu, ale ještě větší odpovědnost, protože člověk už nemá výmluvu, nemůže už říct: „Nestačím na to.“ Z uvedeného autorova pojetí, však můžeme vytěžit ještě více. Každá zkouška je určitým druhem utrpení. Ježíš byl oslaven, protože se utrpení nezřekl, jak píše autor: „Ale jako Syn člověka byl On do nebe povýšen, a sice proto povýšen, že věrně vykonal, co jemu Otcem uloženo bylo.“¹⁴⁹ To může znamenat jen jedno, pokud se budeme řídit Ježíšovým příkladem, také věrně vykonáme to, co je nám uloženo Otcem, nezalekneme se toho úkolu a splníme jej, pak můžeme očekávat totéž: tedy oslavu v nebi. Jestliže totiž toto pravidlo platí pro Ježíše, nemělo by platit i pro ty kdo jej následují? Proto podíl na Ježíšově oslavení zřejmě odpovídá předchozímu podílu učedníka na Mistrových zkouškách.¹⁵⁰ Jak je vidět, tohoto podílu si byl autor vědom a toto povědomí se snažil předávat i svým farníkům a jako dobrý kněz se tak snažil o jejich spásu. Navíc je zde dobře vidět ono žádoucí úzké sepětí mezi christologií a spiritualitou, tedy kult klanění a následování. Tedy ještě přesněji - klanění Kristu jako Božímu synu a následování Ježíše jako pravého člověka. Jinými slovy, nemělo by žádný smysl hovořit o kultu klanění tam, kde by se nejednalo o někoho, kdo je skutečně Bohem, stejně jako by nemělo smysl hovořit o následování někoho, kdo není skutečným člověkem.¹⁵¹

3.4.2 Hlásání Božího království

Jádrem Ježíšova učení je podle evangelií zvěst o Božím království. Z raně křesťanské literatury však víme, že se v ní termín Boží království vyskytuje mnohem méně často. Výsledkem porovnání různých pramenů je pak fakt, že slovní spojení Boží království

---

¹⁴⁷ „ibid.“ s. 16.

¹⁴⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 247.

¹⁴⁹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 212. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>

¹⁵⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 64.

¹⁵¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 30.

nevzniklo redakční prací evangelistů a charakterizuje Ježíšovo hlásání.¹⁵² Království boží není teritoriální, nýbrž znamená přijetí Boží vlády nad lidmi. Projevem Božího království pak je plnění Boží vůle, realizující se odpuštění, vzývání Otcova jména, rozvazování pout zla. Zvěst o Božím království je tedy spojena s výzvou k obrácení, s výzvou k jednání podle vůle Boží. Znamením přicházejícího Božího království jsou Ježíšovy skutky, především uzdravování a exorcismy. Boží království je tedy blízko a dokonce je již tajemně přítomno díky Ježíšovu působení.¹⁵³

Náš autor se k problematice hlásání Božího království skrze činy vyjadřuje a za základ si bere evangelijní scénu, kdy Ježíš vymýtá zlého ducha z němého člověka (Lk 11, 14-20). Dále píše: „On byl totiž svými učenými a svými zázračnými činy mnoho židů, jenžto v Něj uvěřili, získal. To On viděl. Ale On věděl také, že království jeho není z tohoto světa, nějaké zemské, tělesné a to že mnohým příčinou bude, od Něho zase upustiti.“¹⁵⁴ Tedy podle autora se Boží království projevuje mocnými činy (v tomto případě vymítáním zlého ducha) a není z tohoto světa. Pohoršovat se nad Ježíšovým jednáním znamená nepřijmout Království. Nepřijetí Ježíše se rovná nepřijetí jeho zvěsti, Poselství a jeho nositel jsou v posledním důsledku jedno a totéž.¹⁵⁵ Toho si je autor také vědom a chce, aby si toho byli vědomi i jeho posluchači a proto k tomuto tématu uvádí scénu z evangelia, kde se někteří pohoršují nad Ježíšem, který vyhání zlého ducha, a nařknou ho, že jedná ve jménu Belzebula (Lk 11, 14-20). Nepřijetí Ježíše a jeho poselství znamená v posledku nemožnost dostat se do Božího království. Tam se učedník dostává tím, že následuje svého Mistra a Pána, ale jak by mohl následovat, nepřijímá-li ho jako Mesiáše? Důsledkem nepřijetí Ježíše jako Mesiáše je nemožnost vstupu do Božího království a projevem ona zvláštní „zatvrzelost srdce“ (Ž 95, 8). Před tímto nebezpečím varuje své posluchače autor, když píše: „sice se zatvrdíte víc a více, padnete hloub, a vždy hloub, a skončíte nešťastně.“¹⁵⁶

---

¹⁵² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 105.

¹⁵³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 106.

¹⁵⁴ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O následcích pádů do předešlých hříchů*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 36 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30832303>>

¹⁵⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 106.

¹⁵⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O následcích pádů do předešlých hříchů*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 36 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30832303>>

3.4.3 Boží království otevřené všem

Z evangelia víme, že Ježíš přímo říká, že je poslán ke ztraceným ovcím domu izraelského (srov. Mt 15,24). Zároveň ale víme, že také říká, že Boží království je otevřeno všem, zvlášť zmiňuje celníky a nevěstky, kteří dokonce předejdou některé z vyvoleného národa (srov. Mt 21,31). Ježíš už před Velikonocemi projevoval známky zvláštní otevřenosti k pohanům, kterými ostatní židé, a to všichni nejenom elity tehdejší doby, pohrdali (srov. Jan 4,9). To znamená, že nový eschatologický Izrael bude vybudován ne na příslušnosti k nějaké privilegované skupině, ale na víře a z ní plynoucích skutcích.¹⁵⁷ Toto se dobře projevuje na příběhu, který Ježíš vykládá, a to na podobenství o milosrdném Samaritánovi, kde je dobře vidět, co je rozlišujícím kritériem toho, kdo je bližní a jak se k němu máme chovat (srov. Lk, 10,29-37). Ježíš dává zákoníkovi za vzor člověka, který projevuje lásku k bližnímu bez ohledu na rasu, původ a náboženské smýšlení. Tento nový univerzalizmus při vymezení pojmu bližního sehrál poté v dějinách naprosto zásadní roli při křesťanském charitním díle, neboť z podobenství vyplývá, že bližní je každý člověk.

Objevuje se toto pojetí také v díle našeho autora? Je Ježíš, jak ho vnímal autor, také takový, jakého ho líčí evangelium v podobenství o milosrdném Samaritánovi? Náš autor skutečně tuto zásadní scénu z evangelia zmiňuje a dokonce si ji bere za základ jednoho ze svých kázání, které se jmenuje: O milování bližního. Vymezuje ale pojem bližní? V první řadě kritizuje pokrytectví:

„Jsoutiž lidé, kteří v obcování zdvořilí, úmluvní a každému snadní jsou; ale se svými podřízenými tím krušněji a tvrději pokračují. Lidé, kteří při každé smutnohře pláčí; ale při skutečné bídě bližního, smáti se mohou. Jak mnozí zjevují outrpnost nad cizím neštěstím v tváři a v slzách hojných a však nechávají své srdce tvrdé a neúčinné, jenž ničím nepříčiňuje.“¹⁵⁸

Tedy varuje podobně jako Ježíš před chováním farizea: „Ne, to není pravá láska, nýbrž jen skvělá lež.“¹⁵⁹ Pojem bližní vymezuje o něco dále: „takto jedná pravý křesťanský přítel lidí, i nepřítel svého od neštěstí ochránil.“¹⁶⁰ Můžeme tedy vidět, že pro autora, stejně jako pro Ježíše pojem bližní zahrnuje všechny lidi, dokonce i nepřátele. Toto je vrcholem i

¹⁵⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 108.

¹⁵⁸ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řeči příležitostnými: O milování bližního*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 217 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL:< <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30900842>>

¹⁵⁹ „ibid.“ s. 217.

¹⁶⁰ „ibid.“ s. 217.

Ježíšovy radikality, příkaz milovat nepřátele.¹⁶¹ Pro našeho autora však není péče o bližního, nepřátele nevyjímaje, pouze záležitostí těla, ale také duše, neboť ví, že Boží království je pro všechny. K tomu se vyjadřuje na závěr:

„Křesťanství považuje a představuje všechny lidi, jakožto jednu velikou rodinu; Bůh jest jich všech Otec; a oni všichni jeho děti a dědicové; neboť oni mají také v onom budoucím lepším životu jen jednou rodinou býti. Není-li Bůh nás všech Otec? A nejsme-li my všichni, tak jináč ve víře smýšlející jeho děti?“¹⁶²

Tedy můžeme vidět, že autor velice dobře na základě evangelia chápal, co znamená bližní a také pravá katolicita, která rozhodně není nějakým stranicstvím, které by se vůči někomu ze zásady vymezovalo negativně, nýbrž úsilím o radikální univerzalizmus Kristovy lásky, univerzalizmus Božího království. Je to z lidského i náboženského hlediska ten nejvznešenější ideál.¹⁶³ Ježíš zve všechny lidi, aby se podíleli na Božím království.¹⁶⁴ Kéž bychom si toho všichni byli vědomi.

3.4.4 Proměnění na hoře

Touto událostí začíná druhá fáze Ježíšova veřejného působení.¹⁶⁵ Událost proměnění na hoře zároveň představuje určitý mezník v Ježíšově působení a životě. Tento rozhodující předěl Ježíšova života bývá někdy nazýván jako galilejská krize.¹⁶⁶ Po počátečním úspěchu v Galileji Ježíšovo působení naráží na trojí překážku: Náboženští představitelé nepřijímají jeho hlásání, zástupy si mylně vykládají jeho aktivitu jako politickou přípravu na svržení římské moci, konečně se zdá, že Herodes ho chce odstranit.¹⁶⁷ A stejně jako při křtu v Jordánu, kterým začala první fáze Ježíšova veřejného působení, zaznívá z nebe hlas Otce, který zjevuje pravou Synovu identitu a v případě proměnění i autoritu. Zmínka o oblaku je

---

¹⁶¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 110.

¹⁶² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O milování bližního*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 217 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30900842>>

¹⁶³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 110.

¹⁶⁴ KOLÁČEK, J. *Kompendium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 45.

¹⁶⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 119.

¹⁶⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 118.

¹⁶⁷ LÉON-DUFOUR, X. *Di fronte alla morte, Gesù e Paolo*. Torino: ElleDiCi 1982, s. 61.

v souladu s titulem Syn člověka.¹⁶⁸ Petr pojímá Ježíše na jedné rovině s Mojžíšem a Eliášem (srov. Mt 17,4), ale hlas z nebe opravuje jeho mínění. K tomu námi analyzovaný autor poznamenává: „Toho poslouchajte - více než Mojžíše a všech proroků, mezi kterýmiž Eliáš nejpřednější!“¹⁶⁹

Víme však, že k plnému zjevení Ježíšovy identity dochází až ve velikonočních událostech. Souvislost mezi událostí proměnění a hodinou kříže může diskrétně naznačovat údaj »po šesti dnech« (srov. Mt 17,1; Mk 9,2), ukřižování se přece odehrálo šestého dne v týdnu.¹⁷⁰ K tomuto se autor (chtělo by se až říci překvapivě), vyjadřuje: „šest dní po prvním, Svého utrpení předpovědění.“¹⁷¹ Jde tedy vidět, že ani tato „jemnost“ neuniká jeho pohledu. Proměnění na hoře lze tedy interpretovat jako přípravu učedníků na nadcházející utrpení a ponížení Syna člověka. Vždyť sama událost se odehrává především kvůli vybraným apoštolům.¹⁷² Náš autor propojuje událost proměnění na hoře s událostí zmrtvýchvstání. Jako událost zmrtvýchvstání má být: „skálou naší víry a naděje“¹⁷³, tak pro učedníky mělo být proměnění na hoře: „tím co slavné zmrtvýchvstání pro celý svět bylo“.¹⁷⁴ Snad bychom tedy mohli uzavřít: jestliže pro učedníky měla být událost proměnění na hoře: „skálou víry a naděje“, pak bychom mohli říci, že tato událost byla i podle námi analyzovaného autora především přípravou učedníků na nadcházející utrpení a ponížení Syna člověka. Jak se říká v Byzantské liturgii: „Proměnil ses na hoře a tvoji učedníci, pokud toho byli schopni, patřili na tvou slávu, Kriste, Bože, aby pochopili, až tě uvidí ukřižovaného, že tvé utrpení je dobrovolné, a aby hlásali světu, že ty jsi opravdu vyzařování Otce.“¹⁷⁵

---

¹⁶⁸Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 119.

¹⁶⁹VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O čtení Bibli*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30615327>>

¹⁷⁰Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 120.

¹⁷¹VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O čtení Bibli*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30615327>>

¹⁷²Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 120.

¹⁷³VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O čtení Bibli*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30615327>>

¹⁷⁴Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O čtení Bibli*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30615327>>

¹⁷⁵KOLÁČEK, J. *Kompéndium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 45.

3.4.5 Ježíš jdoucí v ústřety smrti

Na počátku druhé fáze svého veřejného působení si tedy Ježíš jasně uvědomoval, že jde vstříc smrti, a to spolu s rozhodnutím navzdory tomu nesejít z nastoupené cesty, vytvářelo prostor k tomu, aby Muž z Nazareta mohl dát své budoucí smrti spásitelský význam. Nesmíme si ale představovat, že to všechno bylo pro něj jednoduchou záležitostí a že nemusel jako člověk vnitřně zápolit.¹⁷⁶ Ježíšova smrt rovněž nebyla něčím nutným, jako by byla Otcem přímo chtěna, nebo jako by Ježíš po ní od počátku svého působení nějak „toužil“, ale byla výslednicí věrnosti Otcí a věrnosti svěřenému poslání.¹⁷⁷ Námi recenzovaný autor, ale spíše vnímá Ježíšovu smrt jako nutnost, když píše: „Pokudž Spasitel živ byl, nemohlť Duch svatý poslán býti, poněvadž On podle svrchovaného uložení Otcova smrtí kříže zemřítí měl, čemuž by nyní seslání Ducha svatého a způsobení ním po veškerém světě rozšíření křesťanství by na překážku bylo.“¹⁷⁸ Tedy jako by Otec přímo chtěl, aby Ježíš zemřel na kříži, jako by to byla nějaká nutnost, která musí být naplněna. Jak tvrdí svatý Anselm:

„Bůh nenutil Krista zemřít. Ten podstoupil smrt dobrovolně, ne proto, že by mu poslušnost velela zemřít, ale proto, že ho k tomu vedlo zachovávání spravedlnosti, a v tom vytrval s takovou pevností, že ho to stálo život. Je možno také říci, že Otec mu přikázal zemřít v tom smyslu, že mu přikázal to, co ho stálo život.“¹⁷⁹

Tedy Otec Ježíši přikázal spásu člověka, ale nikoliv přímo smrt. Ježíšova smrt tedy byla výslednicí věrnosti jemu svěřenému poslání a také byla způsobena tím, že politické a náboženské špičky definitivně odmítly nabídku spásy, kterou Ježíš přinášel. Je tedy zřejmé, že lidský hřích nebyl v Ježíšově dramatu pouze jakousi abstraktní kategorií, ale měl vždy konkrétní lidskou tvář a tato tvář hrála ve skutečném dramatu také nezastupitelnou a do určité míry i determinující úlohu, kvůli níž původní „byl jsem poslán“ (srov. Lk 4,43), nabývá své definitivní podoby ve výrazu „Syn člověka je vydán.“ (srov. Mk 9,31). Existují tři lidské subjekty, které Ježíše vydávají: Jidáš vydává Ježíše veleknězi

---

¹⁷⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 120.

¹⁷⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 121.

¹⁷⁸ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30763517>>

¹⁷⁹ ANSELM z Canterbury, *Cur Deus homo I, IX*; in F.S. SCHMITT (ed.), *S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi opera omnia II*. Romae, 1940.

a starším, židovští předáci vydávají Ježíše Pilátovi a nakonec ten vydává Ježíše svým rozhodnutím vojákům k ukřižování.¹⁸⁰

V pozadí samozřejmě stojí Otec, „který tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný“ (Jan 3,16) a také Ježíš, který v totální poslušnosti vydává sebe sama.¹⁸¹ Nutno podotknout, že tuto Ježíšovu svobodnou oběť si námi analyzovaný autor velice dobře uvědomuje, když na několika místech uvádí například: „volně svolil umřítí za vás“¹⁸² nebo: „bez mého nevypravitelného dobrovolného utrpení“.¹⁸³ Ovšem pořád zde zůstává ono autorovo pojetí Ježíšovy smrti jako nutnosti „chtěné“ Otcem: „On podle svrchovaného uložení Otcova smrtí kříže zemřítí měl.“¹⁸⁴ Jak jsme si výše ukázali, Ježíšova smrt nebyla rozhodně „nutností“, kterou by Otec „chtěl. Na „obhajobu“ autora je třeba říci, že jeden z prvních, kdo se odvážili prohlásit, že v případě přijetí Ježíšova poselství ze strany vyvoleného národa by se spása uskutečnila jiným způsobem než prostřednictvím kříže, byl v roce 1948, Romano Guardini.¹⁸⁵ Dílo námi recenzovaného autora bylo vydáno o 125 let dříve, v roce 1823. Na tomto příkladu tedy také můžeme vidět, jak se rozvíjí spekulativní stránka teologie a jak náš autor, i když v mnoha věcech byl „prorokem“, co se týče mnoha témat, v něčem byl přesto dítětem své doby.

3.4.6 Getsemanská zahrada

Vyprávění o úzkosti, kterou Ježíš prožil, má hluboký historický základ. I když nepochází přímo od očitých svědků, učedníci přesto velice dobře věděli o Ježíšově úzkosti, o jeho odchodu do ústraní k modlitbě a o jeho obvyklém způsobu modlitby. Ježíš v Getsemanské zahradě prožil velikou úzkost. Ale co bylo její příčinou? Na jedné straně je Ježíšova úzkost

---

¹⁸⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 119.

¹⁸¹ „ibid.“ s. 119.

¹⁸² Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 100-109 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

¹⁸³ „ibid.“ s. 106.

¹⁸⁴ Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání, nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 184. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30763517>>

¹⁸⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 119.

dokladem pravého Mistrova lidství a na straně druhé ukazuje na to, že tato mesiášská zkouška byla naprosto reálná.¹⁸⁶ Kdo z nás, jako člověk by se hluboce nebál, kdyby věděl, co ho čeká? Ježíšovu úzkost tedy můžeme interpretovat několika způsoby, přičemž se zdá, že kolik autorů, tolik způsobů interpretace. Prvním vysvětlením je bezesporu starozákonní tradice o utrpení spravedlivého. Druhým motivem je úzkost proroků, kteří zakoušejí marnost svého úsilí, tváří v tvář lidem, kteří jim nenaslouchají.¹⁸⁷ Největší podíl na Mistrově úzkosti ale měla nadcházející smrt a také její způsob: Pouze jedna věc vzhledem k celkovému kontextu může dát vysvětlení této propastné úzkosti: její příčinou je především nadcházející pohana a potupa. V listu Židům se hovoří o „hanbě kříže“ (12,2) a o Kristově „pohanění“ (11,26).¹⁸⁸ Je to vsutku „hrůza, kterou vyvolává smrt.“¹⁸⁹

„Smrt na kříži byla v té době považována nejen za něco velmi hanebného, ale hlavně za prokletí, které člověka zasahovalo i po smrti: věřilo se, že jeho duše nemůže dojít pokoje. Prokletí pak se nevztahovalo pouze na něj, nýbrž i na dílo, kterému zasvětil celý svůj život. Ježíš, který se zcela identifikoval se svým dílem a který svému dílu „zasvětil“ celý svůj život musel přemýšlet, zda vůbec někdo bude schopen přijmout zvěst „proklatce“, který byl ukřižován. Hluboká identifikace mezi Ježíšem z Nazareta a jeho posláním hlásat boží království nás přivádí k závěru, že na kříži nezemřel pouze Ježíš, ale že spolu s ním bylo přibito a vydáno posměchu a hanbě jeho celoživotní dílo, jeho poslání, to, co hlásal, samotné Boží království. V dobrovolném přijetí smrti kříže se tedy podivuhodně soustředí celé drama Ježíšova života, celé jeho dílo a celé jeho poslání do jediného úkonu propastného sebežeknutí.¹⁹⁰

A jak se k danému tématu vyjadřuje námi analyzovaný autor? Chápe opravdu Mistrovu hrůzu a celou hloubku této největší zkoušky? Píše:

„Ježíši, já tě vidím obtíženého hříchy celého světa, vidím v duchu celou tu strašlivou půtku, kterou jsi měl v zahradě Getsemanské. Celá tíž lidské bídy ležela na Tobě. On pod tíží

¹⁸⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 122.

¹⁸⁷ „ibid.“ s. 122.

¹⁸⁸ VON BALTHASAR, H. U. *Mysterium paschale: The Mystery of Easter*. Edinburgh: T. and T. Clark, 1990, s. 198.

¹⁸⁹ KOLÁČEK, J. *Kompendium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 47.

¹⁹⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 123.

bolesti zdál se klesati, jeho hrozné se s přirozeností potýkání, jeho tisícové přenáramné těla a duše bolesti.“¹⁹¹

Autor tedy vnímá události v Getsemanské zahradě jako úzkostný zápas, jako úzkost proroků, kteří zakoušejí marnost svého úsilí, to můžeme vidět ve slovech „vidím v duchu celou tu strašlivou půtku“¹⁹² Také vnímá lidský rozměr této Ježíšovy zkoušky, jak můžeme číst: „Celá tíž lidské bídy ležela na tobě. Tys potřeboval posilnění od anděla, kterého jsi stvořil.“¹⁹³ Zde můžeme vidět, že autor rozlišuje Ježíšovo lidství od božství. Jako člověk potřeboval posilnění od anděla, kterého jako Boží syn stvořil. V autorově pojetí tedy vidíme Ježíše především jako člověka, který zápasí, vidíme tedy opravdovou strašlivou úzkost zápasu v Getsemane.

Autor však nezůstává pouze u vyličení Ježíšova utrpení a zkoušky, kterou musel podstoupit, ale jako správný pastýř a kazatel těží z tohoto pro život jemu svěřených lidí poučení. Jinými slovy: „jaká je tvoje christologie, taková je tvoje spiritualita.“¹⁹⁴ Jde zde o žádoucí spojení ontologické christologie s christologií funkcionální. Náš autor tedy nebyl jedním z těch, kdo by trpěli neduhem oddělování ontologické christologie a soteriologie.¹⁹⁵ Ve svých kázáních nepřestává lidi seznamovat s tím, kdo je Ježíš Kristus a zároveň vyzývat k následování Mistra a Pána. Na základě líčení utrpení Ježíšova v Getsemanské zahradě líčí Ježíše hlavně jako trpícího člověka a zdůrazňuje, že trpěl cele jako člověk a vybízí své posluchače k tomu, aby si uvědomili, jaká cena za ně byla zaplácena, a nepodléhali mylnému domnění, že tato cena byla malá a tím pak se snadněji dopouštěli nepravostí. Píše:

„Na velikém jsou tedy omylu, kdož tvrditi smějí, že hřích tak mnoho neznamena, poněvadž ode všech hříchů tak snadno vykoupěn byl. Snadno, nemilejší?! Snadno an jednorozený Syn Boží proto tak mnoho trpěti, tak ohavně umřítí musil? Kdo si miláčka božství zpřítomňuje, jak On stál a rukama lomil, jak z vnitřního puzení srdce bědoval: „smutná je duše má až k smrti“, jak pot úzkosti jsoucí jako krev z jeho tváří lil se na zem! Pro Bůh, kterak může ten říci, že by se odpuštění hříchů snadné činilo!? Ejhle do jakého přebídného, strastného stavu

---

¹⁹¹ Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 107 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

¹⁹² „ibid.“ s. 107.

¹⁹³ „ibid.“ s. 107.

¹⁹⁴ POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 30.

¹⁹⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 23.

naše hříchy uvrhly Ježíše. A my bychom na bolesti jeho tím svobodněji hřešili a odpuštění pak tím snáze nadíti se chtěli? Ohyzné dítě, jenžto ví, jak mnoho to jeho otce stálo, aby je z dlužnické vysvobodil věže, a nicméně zase znovu dluhy dělá, poněvadž otec tak dobrý byl.“¹⁹⁶

Zde vidíme, že autor pracoval tak, aby docházelo k propojení teologie dogmatické s teologií pastorální.

3.4.7 Ukřižování

Ukřižování představuje vyvrcholení Ježíšových mesiášských zkoušek. Musíme mít na paměti, že všechny výpovědi svatopisců o utrpení a ponížení Ježíše z Nazareta, jsou výpověďmi ve světle slávy Zmrtvýchvstalého. Když Nový zákon hovoří o kříži, jde vždy o kříž Vzkříšeného. Bez oslavení by tajemství Velkého pátku zůstalo jako otázka bez odpovědi. Pro první hlasatele radostné zvěsti bylo nelehkým úkolem osvětlit velkopáteční události a vyslovit jejich tajuplný smysl v Božím plánu spásy. Sám Mistr dal tomuto vyvrcholení svého pozemského života zřetelně vyhraněný význam výkupné oběti ve smyslu deuterioizaiášovského Služebníka Hospodinova (srov. Mk 10,42), oběti nové smlouvy (srov. 1Kor 11, 23-26; Mt 26, 26-29; Mk 14, 22-25) a zřejmě i vrcholného zjevení Boží slávy (srov. Mt 17, 1-8; Mk 9, 2-8; Jan 17, 1-5). Tím sám Ježíš udává dva základní směry teologického dotazování se po významu kříže jednak pro nás a pro naši spásu a jednak pro naše poznání Boha, jehož „tvář“ se v tajemství kříže zjevuje. Zatímco první smysl bude akcentován v soteriologii, druhý bude akcentován v teologii kříže.

A jak vnímá událost ukřižování námi analyzovaný autor? Na který ze dvou významů klade větší důraz? V jeho kázání na Velký pátek zaznívá především význam kříže pro nás, tedy spíše význam soteriologický. Cituji:

„co jsi připravil a ustanovil v Ježíši k spasení lidskému, abychom památku na jeho spasitelnou smrt častěji obnovovali, cíl jeho utrpení a smrti dobročinný byl pro nás, Ježíš umřel, aby nás svou smrtí od hříchu a trestu hříchu vykoupil“.¹⁹⁷

¹⁹⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 116-119 [cit 2015-03-19]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

¹⁹⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 113 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

Tento soteriologický význam můžeme vidět i v evangeliu, které cituje a hodně v tomto kázání používá (Lk 19,10; 1 Jan 2,2; 2 Kor 5,15). To však rozhodně neznamená, že by autorovi unikalo druhý význam kříže a to význam pro naše poznání Boha, jehož tvář se v tajemství kříže zjevuje, tedy význam zjevitelský. Jak víme spasitelské a zjevitelské dílo Muže z Nazareta jsou reálně identickou záležitostí.¹⁹⁸ Jak tedy autor chápe tento význam? Cituji: „V něm jsi učinil svou moudrost po lidsku nás vyučujícími ústy a zjevil nám svou neskonalou lásku“,¹⁹⁹ „v Něk jsi nám ukázal“,²⁰⁰ „v Něk vidíme“²⁰¹. Rovněž tento zjevitelský význam můžeme vidět v evangeliu, které autor cituje (Jan 3,16; Řím 8, 32; Řím 5, 6-10). Můžeme tedy snad uzavřít, že náš autor vnímal oba teologické rozměry kříže a to jak význam vykupitelský, tak i význam zjevitelský. A jako vždy autor vyvozuje pro své posluchače poučení, chceme-li výzvu. Pokud ji nechceme zkreslit, musíme ji zde ocitovat celou:

„On i Sebe by nám nebe zjistil, vydal k oběti.

Pravdy jistý, srdcem čistý chtěl smrt lotrův trpěti.

Čím pak jemu laskavému za tu lásku sloužíme?

Nevděčností, nepravostí, zas jej znovu mučíme.

Zdaliž lidé! Jako židé, zlost tu černou spášeme?

Pryč hřích shod' me, k Pánu pojd' me, kajíc před ním padněme.

Přijmi zase, náš hřích na se, potěš náš stav lítostný!

Odpusť svému, zkroušenému, lidu smírce milostný.

Chcemež nyní, býti jiní, řeč a svatost tvá nás ved'.

V obtížnosti, v cestě ctnosti, Tvá nás obět' sil a ved'“²⁰²

---

¹⁹⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 415.

¹⁹⁹ Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 107 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

²⁰⁰ „ibid.“ s. 107.

²⁰¹ „ibid.“ s. 107.

²⁰² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 119-120 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

Někdo by mohl namítnout, že báseň do systematické teologie nepatří. Jenže teologie i přes všechny technické postupy, které v ní musíme aplikovat, nakonec musí mít dotyk i se světem literatury a poezie, která jediná je schopná uchopit a vyslovit nevýslovné. Musíme pamatovat na to, že teologie je z určitého hlediska také inteligencí lásky a tudíž by měla být také krásná.²⁰³ Můžeme říci, že tomuto nezůstal náš autor nic dlužen. Jeho dílo je psáno krásným vzletným jazykem a prokládáno básněmi, což jsme nemohli opomenout a alespoň malý střípek zařadit i do naší analýzy.

V tomto oddílu nazvaném Tajemství Ježíšova života jsme se chtěli zamýšlet nad tím, jak tato tajemství pomocí kterých se nám Ježíš „vypráví“ vnímal a používal ve svém díle námi analyzovaný autor. Zcela bez pochyby jsme mohli vidět, že pro našeho autora jsou tajemství Mistrova života základem každého jeho kázání. Každé kázání takovými tajemstvími začíná. Autor citlivě provádí posluchače Ježíšovým životem, krok po kroku, jde jakoby spolu s jemu svěřeným lidem po boku Ježíše jako Syna člověka, ale nezapomíná také na Ježíše jako Mistra a Pána. Ježíš, kterého představuje svým posluchačům, je Mistr učící s autoritou, opravdový Syn Boží, který je hodný klanění a veškeré úcty. Zároveň však nepřestává být naším bratrem, soucitným s každým trpícím a s každou lidskou slabostí. Ježíš, jak ho chápe autor, je skutečnou obětí za hříchy světa, je skutečnou mírou Mesiášství a zároveň nezapomíná ani na to, že Syn přišel, aby nám zjevil nekonečně milosrdnou lásku Otcovu. Po svých posluchačích pak autor nechce nic méně, než aby uvěřili v lásku nebeského Otce, který poslal na svět svého Syna, uvěřili Ježíši, že on je Syn Boží, jemu se klaněli a věrní jeho příkladu ho svým každodenním životem následovali.

3.5 Pojetí kenoze v díle autora

Nyní bychom se zaměřili na to, jakým způsobem a zda vůbec námi analyzovaný autor, komentuje zásadní text, který hovoří o kenozi Syna Božího (Flp 2, 6-11). Jak už jsme zjistili při předchozí analýze, náš autor vnímal Ježíše především jako Božího Syna, Pána sedícího po pravici Otcově, majícího důstojnost stejnou jako Otec. Ježíšovo lidství autor také zmiňuje, hlavně jako příklad k následování, ale jeho Ježíš je především Syn Boží. Jak se tedy vyrovnal s tímto nelehkým tématem? Obešel ho jako nepohodlné, nebo ho

---

²⁰³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 224.

naopak promýšlel, kontemploval a snažil se jako správný pastýř přiblížit svým farníkům? Na tyto otázky se pokusíme odpovědět níže. Nejprve však ocitujme celý text:

„Způsobem bytí byl roven Bohu a přece na své rovnosti nelpěl, ale sám sebe se zřekl, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil a stal se poslušným až k smrti a to k smrti na kříži. Proto ho také Bůh povýšil a dal mu Jméno nad každé jiné jméno, takže při Ježíšově jménu musí pokleknout každé koleno na nebi, na zemi i v podsvětí a každý jazyk musí k slávě Boha Otce vyznat: Ježíš Kristus je Pán. (Flp 2, 6-11).“

Jak jsme již uvedli výše, tento text je zcela klíčový a byly o něm napsány celé knihovny odborných pojednání.

„Není tedy jednoduchým úkolem interpretovat tento hymnus a jeho teologie je jedním z nejtěžších témat novozákonní exegeze a christologie, jedním z nejtěžších témat celé křesťanské teologie vůbec. Celý hymnus (Flp 2, 6-11) může být starší než samotný list Filipánům. Členění hymnu je evidentní: v první části je jednajícím subjektem sám Kristus, který není ke svému počínání ničím a nikým nucen, ve druhé pak Bůh, jenž Krista, který se zcela svobodně a dobrovolně ponížil a stal se poslušným až k smrti kříže, povyšuje nad každé pomýšlení. Verše 2, 6-8 tedy popisují Kristův dobrovolný sestup a sebeponížení, ve verších 2, 9-11 je ponížený Kristus vyvýšen samotným Bohem.“²⁰⁴

Než se zaměříme na to, jak tento text komentuje a používá autor, musíme objasnit, co znamená, že se „Kristus sám sebe zřekl.“ Jestliže „byl roven Bohu“ a následně se této rovnosti sám zřekl, co to vlastně znamená? Mohl se Kristus zříci svého božství?

„Pokud by mělo platit, že Kristus se při vtělení zřekl svého božství, pak by hymnus stál v křiklavém rozporu s poselstvím celého Nového Zákona. Kristus se tedy při svém dobrovolném sestupu nezřekl svého božství, nepřestal být sebou samým. Kristus se zřekl něčeho jiného, zřekl se způsobu chování, které by mu jako králi nebo jako božstvu podle dobových představ jistě příslušelo. Vzal na sebe roli služebníka, ač je Mistr a Pán (srov. Jan 13, 4-5). Neužíval moci, kterou mu skýtá jeho božská identita, ani k tomu aby si usnadnil své lidské poslání (srov. Jan 12,27). Neučinil žádný zázrak, aby pomohl sám sobě. Toto zřeknutí se všech „výhod“, na které by měl vtělený Boží Syn podle našich představ nárok, toto odložení všeho honosného, s čím si člověk obvykle spojuje svoji představu o moci, velikosti a božství, uvádí do krize celou předchozí teologii a hlavně všechny předchozí představy o Bohu. Díky Kristovu smýšlení a jednání, díky jeho kenozi muselo dojít v myslích prvních křesťanů k dramatické změně při chápání Boha. Můžeme dokonce říci, že kenotické sebezřeknutí se je vlastně antihříchem. Adam totiž jednal přesně opačně, ve své neposlušnosti se vlastně chtěl božství zmocnit. Kenózi Božího syna lze tedy přijmout jediné

---

²⁰⁴Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 238.

za předpokladu změny smýšlení, za předpokladu obrácení. Nový obraz Boha znamená i nový cílový ideál, k němuž člověk směřuje. Není tedy divu, že křesťanské poselství muselo počítat tehdy a musí počítat i do budoucna s narážením na nepochopení, na starou mentalitu Adamových potomků.²⁰⁵

Náš autor cituje tento hymnus (Flp 2, 6-11) ve svém kázání na den Nanebevstoupení Páně. Vlastními slovy pak opisuje takto: „Věrně vykonal, co jemu Otcem uloženo bylo, že se odřekl lůna Jeho, složil tu největší po Něm slávu, volně volil umřítí za svět zkažený.“²⁰⁶ V kázání na Zelený čtvrtek sice necituje hymnus přímo, ale když popisuje, co všechno musel Kristus pro nás vykonat, říká: „A já, Já jsem se odřekl lůna Otcova, složil božskou slávu svou, volně svolil umřítí za vás, když jste na cestě mdlí, hříšníci, moji nepřátelé byli...“²⁰⁷ Zatímco ve slovech: „Když jste na cestě mdlí, hříšníci, moji nepřátelé byli“ zaznívá list Římanům (srov. Řím 5,6), ve slovech „složil božskou slávu svou“ nebo: „složil tu největší po něm slávu“ můžeme vidět poměrně jasnou předlohu v Flp 2, 6-11. Je zde vidět, že autor si byl vědom, že Ježíš se skutečně nezřekl svého božství, ale že se zřekl jeho projevu tj. slávy, velikosti a moci, tedy vzal na sebe způsob služebníka. Toto „složení slávy“ je rovněž svobodné a dobrovolné: „volně svolil“ a odpovídá tedy první části hymnu, kdy jedná Ježíš sám, nikým nenucen. To potom má za následek vyvýšení Krista samotným Otcem: „a sice proto povýšen, že věrně vykonal, co jemu Otcem uloženo bylo.“²⁰⁸ Ještě bychom se zastavili u slov: „Já jsem se odřekl lůna Otcova“.²⁰⁹ Kdybychom měli mluvit o Otci, asi bychom zvolili jiný termín, spíše bychom hovořili o Otcově klínu. Malé děti většinou sedávají otci na klíně. Jak víme, lůno mají ženy, a proto bychom v tomto výrazu mohli zahlédnout náznak toho, že náš autor svým uvažováním o Bohu dospěl k tomu, že v Bohu je pravzor otcovství i mateřství. Když užijeme analogii entis pak Bůh je mírou otcovství i mateřství, Bůh je Otec i Matka. Můžeme říci, že v Bohu je otcovská i mateřská

---

²⁰⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 240.

²⁰⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 214 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

²⁰⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 106 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

²⁰⁸ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 212 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

²⁰⁹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 106 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

láska, protože v Bohu je vzor každé lásky, Bůh je láska (srov. Jan 4,8). Zdá se, že náš autor takto náznakově a intimně chtěl toto sdělit i svým posluchačům.

Co tedy můžeme říci na závěr kapitoly o přítomnosti kenóze v díle autora? Musíme říci, že způsob jakým o tématu píše, svědčí o tom, že i když pro něj byl Ježíš především Syn Boží, Mesiáš a Pán, autor si uvědomuje, jakým Mesiášem, Synem a Pánem Ježíš skutečně je. Uvědomuje si, že Bůh nechce být milován kvůli své nádheře a lesku, ale chce být milován takový jaký je, jako osoba.²¹⁰ To kvůli nám, jde až za hranice všeho toho, co si člověk kdy dokázal představit. Autor nepřestává vyzývat „učedníky“ k následování Kristova příkladu:

„bylo-li povýšení Ježíšovo do nebe, jeho povýšení jakožto Syna člověka k zdílnosti velebnosti a moci Otcovy, následek jeho zásluh, odplata za jeho sniženost a jeho nebeskému Otci až k smrti kříže prokázanou poslušnost? A bylo-li? A nebude-li to rovněž tak s naším budoucím blahoslavenstvím? Nebude-li i ono na našem nynějším se zachování záležitosti?“²¹¹

Zde je dobře vidět, že si náš autor uvědomoval, že spása je darem, který zároveň předpokládá spolupráci a spočívá v napodobování Kristova příkladu, v následování. Stejně jako Kristus došel oslavení cestou dobrovolného sebeponížení a dokonalé poslušnosti, tak i učedník dosáhne plné spásy pouze tehdy, bude-li kráčet stejnou cestou. Být jako Bůh je možné jen tehdy, když se člověk s Bohem vědomě spodobuje. Zjevitelský a spasitelský význam Ježíšova díla spolu velmi úzce souvisí.²¹² Takto lze vidět, že náš autor jako dobrý kněz chtěl, aby jemu svěřený lid došel cíle své cesty, kterým není nic menšího než spodobení člověka s Bohem.

3.6 Tajemství vtělení v díle autora

V této kapitole se budeme zabývat pojetím vtělení, které má autor obsaženo ve svém díle, přičemž bychom se pokusili zjistit, jak autor tajemství vtělení vnímá. Jestli je pro něj pouze jednorázovou událostí, či celý Ježíšův život trvajícím procesem? Jestli a jak se staví k problematice preexistence? Můžeme také zjišťovat, jak je to v autorově pojetí se sepětím

---

²¹⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 243.

²¹¹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování..* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 214 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

²¹² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 243.

christologie a soteriologie a zkoumat mnohé další aspekty, které se k tomuto tajemství váží.

Výchozím textem, který se vyjadřuje k tajemství vtělení je jistě Jan 1, 14:

„A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy.“

Realita, s níž Jan popisuje tajemství vtělení, jasně odporuje všem, kteří by chtěli hovořit o pouze zdánlivém těle, o pouze zdánlivém stávání se člověkem. Skutečnost, že Bůh se stal člověkem, je čímsi radikálně novým nejen z hlediska starozákonního zjevení, nýbrž je čímsi naprosto nepřijatelným i pro jakoukoliv řeckou filosofickou školu. Tajemství vtělení nelze před jeho uskutečněním vyvozovat pomocí rozumových úvah. To plně odpovídá naprosté svobodě Božího jednání v dějinách spásy.

Tajemství vtělení je kamenem úrazu pro mnohé. Bylo nepřijatelné pro judaisty a popírali ho antičtí filosofové. Stavěli se proti němu osvícenci a někteří reprezentanti modernismu. Kdyby však Ježíš z Nazareta nebyl vtěleným Slovem, mohlo by jeho jednání v dějinách mít skutečně spasitelský význam?²¹³ Proto se Boží Syn stal člověkem v zapadlém horském kraji galilejském v Nazaretě, který ničím nevynikal. Narodil se za městečkem v opuštěné stáji. K tomu v noci. Přesné datum jeho narození není známo.²¹⁴ To, co bylo pohoršením dříve, je pro mnohé pohoršením i dnes. Bůh se stal člověkem! Jeden z nejparadoxnějších projevů Boží všemohoucnosti byl, je a zůstane pohoršením pro mysl naplněnou pouze lidskou moudrostí.

Víme již dobře, že výrazem »tělo« je v souladu s biblickým myšlením míněn celý člověk. Tedy nejen od historického stávání se oddělená a v tomto smyslu také abstraktní lidská přirozenost. Výraz vtělení lze tedy pojímat dvojitým způsobem. Slovo je člověkem již od prvního okamžiku své existence v těle, od okamžiku vtělení, to je bez pochyb. Nicméně konkrétní člověk se dovršuje a stává sebou samým po celou dobu své životní pouti. Tento proces je uzavřen teprve v okamžiku smrti. Totéž tedy platí i pro Slovo, které se učinilo člověkem a vzalo na sebe ono stávání se, tento proces životní pouti. Je nejvyšší pravděpodobné, že Jan míní vtělením právě tento druhý a širší aspekt, tedy že neznal vtělení, které by nebylo v úzkém sepětí s křížem a vzkříšením Božího Syna. Pojímat vtělení tak, že zahrnuje celou Ježíšovu historii stávání se člověkem, s sebou nese

---

²¹³ „ibid.“ s. 243.

²¹⁴ Srov. *Katolický katechismus: život z víry*. Janov nad Nisou: Civitas, 1995, s. 45.

nejednu výhodu a dává možnost řešit řadu nelehkých problémů: Úkon vtělení a vyvrcholení Ježíšova života o Velikonocích nejsou odděleny, tím pádem ale také není oddělována christologie v úzkém smyslu slova od soteriologie, ontologická christologie od funkcionální, soteriologický význam aktu vtělení od soteriologického významu Kristovy smrti na kříži. Stávání se člověkem zahrnující nejen první okamžik Ježíšovy lidské existence navíc podtrhuje skutečnost, že Bůh se v Ježíši Kristu stává solidární nejen s abstraktním lidstvem, nýbrž s konkrétním lidským životem sestávajícím z narození, růstu, utrpení a umírání.²¹⁵

Nyní se pojdme podívat, jestli toto pojetí měl také námi analyzovaný autor. Jak už víme a jak jsme si ukázali v kapitole o mesiášských titulech, náš autor oddělováním christologie v úzkém slova smyslu od soteriologie rozhodně netrpěl. Ježíš je pro něj vždy především Mesiášem. Odkud ale náš autor toto pojetí čerpal a jak pojímal vtělení? Pokud pojetí vtělení jako stávání se člověkem, podtrhuje skutečnost, že Bůh se v Ježíši Kristu stává solidárním s konkrétním lidským životem zahrnujícím narození, růst, utrpení a smrt, pak musíme konstatovat, že takové pojetí vtělení odpovídá tomu, jakým způsobem smýšlí náš autor, minimálně v tom, že když rozjímá o Ježíšových pokušeních, tvrdí, že stejná pokušení prožívá i každý z nás a připojuje právě onu solidárnost Boží s lidským utrpením:

„Proto musel být ve všem jako jeho bratři, aby se stal v jejich záležitostech u Boha veleknězem milosrdným a věrným, a tak usmiřoval hříchy lidu. A protože sám prožíval utrpení a zkoušky, dovede pomáhat těm, na které zkoušky přicházejí (Žid 2, 17-18). Náš velekněz není takový, že by nebyl schopen mít soucit s námi, slabými, vždyť na sobě zakusil všechna pokušení jako my, ale nedopustil se hříchu (Žid 4,15).“

A doplňuje vlastními slovy: „Náš Spasitel ví z vlastní zkušenosti, jak trpké a protivné jest člověku každé soužení a jest proto outrpným i k nám, křehkým tvorům.“²¹⁶ Tedy náš autor pojímá vtělení jako proces, který zahrnuje nejen první okamžiky Ježíšova života, ale také jeho pokušení, což pak vede dle něj k solidárnosti s našimi slabostmi. Vnímá tedy vtělení alespoň částečně jako proces. Další otázkou kterou si můžeme v souvislosti se vtělením položit je, jak se náš autor zmiňuje o klíčové větě, která je pro ono tajemství větou základní (Jan 1,14).

²¹⁵Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 203.

²¹⁶VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných pokušení*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

Asi nás nepřekvapí, že kázání, ve kterém tuto větu zmiňuje, je určeno na den Zvěstování Panny Marie. Dnes tento svátek známe jako Zvěstování Páně. Evangelium, které se při této příležitosti čte, bylo tehdy stejné jako dnes (Luk 1, 26-37). Náš autor ovšem do rozhovoru Panny Marie s andělem vkládá onu větu z Janova evangelia (Jan 1,14) a to sice do okamžiku, kdy od Panny Marie odchází anděl Gabriel, který vykonal svůj úkol a Maria přitakává oním slavným „fiat.“ Tehdy, píše náš autor: „Odešel od ní anděl a v tom, Slovo tělem učiněno jest, v tom Syn Boží přirozenost naši k své vzal, stal se člověkem – ze semene Panny – početím zázračným.“²¹⁷ Pro našeho autora je tedy vtělení naprosto konkrétní událostí, kdy dochází ke spojení božství a lidství v jedné osobě Ježíše Krista. Toto vtělení je tedy ontologicky reálné, nejedná se tedy o pouze metaforické vyjádření Ježíšova soteriologického významu.²¹⁸

Na tomto místě by bylo také vhodné zmínit se o preexistenci. Tomuto tématu jsme se však věnovali, proto se zde spokojíme s tvrzením, že autor se k preexistenci vyjadřuje, a to opakovaně, přičemž preexistence pro něj představuje pravý ontologický původ Ježíše Krista. Ježíš Kristus je pro našeho autora ten, který je od věčnosti, je ve všem roven Otci, stal se člověkem a po splnění svého poslání se navrácí zpět k Otci do slávy, odkud vyšel.

3.7 Pojetí spásy v díle autora

Vzhledem k tomu, že christologický titul Spasitel je jedním z nejpoužívanějších titulů v díle našeho autora, je jasné, že téma spásy celým jeho dílem velice silně rezonuje. Autorova soteriologie je silně spjatá s christologií a jejím jediným pramenem je novozákonní soteriologie Pavlových listů. Ježíš je pro našeho autora především také Spasitelem a z toho tedy plyne i to, v jakém pojetí vnímá náš autor spásu jako takovou. Spása podle našeho autora je cele dílem Božím, které přišel vykonat a také vykonal Ježíš. Spása je cele zásluha Ježíše Krista a to sice jeho vtělení, života a konečně smrti a zmrtvýchvstání. Tedy hlavním v celém díle spásy je podle našeho autora Ježíš. Nemůžeme si ale nevšimnout, že v pozadí Ježíšova života podle autora vždy stojí Otec, který posílá svého Syna, aby „hledal a spasil, co zahynulo (Luk 19,10).“ Dalším jednajícím v tomto

---

²¹⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše katolické uctění Marie Panny. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 61 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30371420>>

²¹⁸Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 205.

díle spásy, které přichází cele shora, je pro našeho autora Duch, který po Ježíšově odchodu k Otci nás „uvede do celé pravdy a oznámí nám, co má přijít (Jan 16,13).“

Autor si velice silně uvědomuje, že význam osoby a díla Ježíše z Nazareta pro každého člověka je významem objektivním.²¹⁹ Tedy jinými slovy člověk má možnost tento dar spásy nepřijmout a dílu Božímu se postavit odmítavě. Je zde ve hře Boží milosrdenství a jeho jednání a také lidská svoboda. Protože náš autor je knězem a tedy pastýřem jemu svěřeného lidu, nepřestává tento lid vybízet, aby tento nezasloužený dar přijali. Svůj úkol pastýře chápe plně ve světle tohoto vybízení k přijetí daru spásy a přijetí Ježíše jako Spasitele: „po vyznání Ježíše Krista, že on jest Spasitel světa a že nemůže žádný leč skrze něho spasen býti...raději zemřít než o Ježíši Spasiteli mlčeti.“²²⁰ Tak chápe svůj úkol. Spása, jak ji chápe a předává svým posluchačům náš autor je především Boží zásluha skrze Ježíše Krista a jeho život a především jeho oběť na kříži za naše hříchy. Tedy spása je osvobození od zla, kterým je hřích, a člověk nemá jinou naději než v Ježíši, není jiného způsobu, kterým by se dalo dojít spásy, „je totiž jeden Bůh a jeden prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, který dal sám sebe jako výkupné za všechny, jako svědectví v určený čas (1Tim 2, 3-6).“ Toto svobodné přijetí daru spásy a osoby Spasitele se má podle autora na životě člověka projevat už v tomto životě, byť cíl spásy leží v eschatologické plnosti. Tento eschatologický aspekt autor také zmiňuje, když několikrát říká, že cílem spásy je věčný život člověka v Bohu. Nicméně velice silně zdůrazňuje onu proměnu života učedníka, která se má projevit už v tomto životě, a to tím, že učedník následuje Ježíše, v němž rozpoznal svého Spasitele. Spása tedy podle něj začíná přijetím zásluh Ježíše Krista a vírou v něj a dále se projevuje každodenním následováním ve vlastním životě. Projevuje se změnou smýšlení a je vposledku lidskou odpovědí na Boží lásku. Toto se musí projevit na lidském životě, autor se inspiroje listem Římanům 6,11 : „tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši.“ Ježíš Kristus není tedy pouze nějakým zjevitelem spásonosné nauky, On sám je Spasitelem a to proto, že je opravdu Syn Boží, Slovo které se v určený čas stalo konkrétním člověkem, aby nám zjevil Otcovu lásku a za nás a naše hříchy dal i sám sebe.

---

²¹⁹Srov. POSPÍŠIL, C V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 321.

²²⁰VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Blahoslavenství víry křesťanské*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 147-160 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333919>>

Musíme ale také zmínit, že autorovo pojetí soteriologie je silně hamartiologicky zaměřeno. To ovšem neznamená, že by se autor nezamýšlel nad otázkou primárního účelu vtělení, pouze ve svém díle, které je souborem kázání, tento aspekt zmiňuje jen velmi málo, dalo by se říci ojediněle. Autor si uvědomuje, že konečným cílem, tedy pozitivním aspektem soteriologie, je zbožštění člověka a také to několikrát ve svém díle zmíní, ale také ví, že nejprve je třeba překonat otroctví hříchu, které je na překážku pozitivního aspektu spásy, tedy zbožštění.²²¹ Toto je pojetí spásy, které se prolíná celým autorovým dílem, a protože „čím srdce přetéká, to ústa mluví (srov. Mat. 12,34).“ můžeme věřit, že se prolínalo i celým jeho životem kněze a pastýře.

3.8 Soteriologický význam Kristova kříže

Autor popisuje soteriologický význam kříže v kázání na Zelený čtvrtek slovy: „Bez mého nevypravitelného dobrovolného utrpení, bez mé smířitelné smrti na kříži, neměl svatý, spravedlivý Bůh žádného hodného zadostiučinění a hřích žádného dostatečného trestu pro příklad.“²²² Námí analyzovaný autor chápe Ježíšovu smrt na kříži v duchu apoštola Pavla, který formuluje soteriologický význam Kristova kříže na základě izaiášovského trpícího Služebníka (srov. 1Kor. 11, 23-26). Uvedená interpretační linie vyzdvihuje skutečnost, že Ježíšova oběť nebyla rituální obětí ve starozákonním slova smyslu, ale obětí osobní,²²³ nebyla dáním něčeho, ale byla totálním sebevydáním.²²⁴ To je nakonec zcela v souladu s výše uvedenou první částí autorovy věty popisující oběť kříže: „bez mého nevypravitelného dobrovolného utrpení.“ Autor dále vnímá soteriologickou hodnotu kříže zase v duchu Pavlových listů jako smíření a odpuštění, což můžeme vidět ve slovech: „bez mé smířitelné smrti na kříži“ a také na tom, že cituje místo, které o smíření hovoří (Řím 5, 6-10). Autor si uvědomoval, že smíření není aktivitou hříšného člověka, ale že podmínkou této akce je sám Hospodin, který nás v Kristu usmírjuje se sebou. To jde

---

²²¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 326.

²²² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 106 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

²²³ Srov. KOLÁČEK, J. *Kompendium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 48.

²²⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 397.

vyčíst z textu: „Běda, přeběda, jestiž ničeho není, co by naše staré hříchy shladilo a nás od zasloužilého trestu osvobodilo, jestli jej sami nésti musíme!“²²⁵

Musíme se zde ovšem zmínit i o autorově inklinaci k nesprávnému pojetí soteriologické hodnoty Kristova kříže. Jak už vyplývá ze slov zmíněných výše, kterými autor komentuje nadcházející utrpení Božího Syna na Zelený čtvrtek: „Bez mého nevypravitelného dobrovolného utrpení, bez mé smířitelné smrti na kříži, neměl svatý, spravedlivý Bůh žádného hodného zadostiučinění a hřích žádného dostatečného trestu.“²²⁶ nebo ze slov: „smrt Ježíšova pravá výplata byla za hříchy naše, i za hříchy celého světa“²²⁷ toto nepřijatelné pojetí je zde přítomno. Jde o teorii satisfakce: tedy, že Kristus musel zaplatit „odškodné“ Bohu za spáchané hříchy lidstva. Za tímto nepřijatelným pojetím stojí neúplné pochopení hříchu. Hřích je viděn pouze jako poškození Božího práva a už méně nebo vůbec jako poškození člověka.²²⁸

Hřích je v této rovině viděn především z právního hlediska, a nikoliv jako nemoc, kterou Bůh v dějinách spásy uzdravuje. Hříšník, který způsobil škodu na Boží cti, je jako zloděj, který musí vrátit nejen to, co ukradl, ale také cosi navíc jako náhradu za poškozenou čest okradeného. Tato kompenzace se nazývá zadostiučinění (*satisfactio*). Podle této teorie celé stvoření nevyváží jedinou, skutkově sebelehčí neposlušnost vůči Boží vůli. Z toho pak vyplývá, že žádný tvor není s to Bohu poskytnout spravedlivé zadostiučinění. Jedině Bůh může opravdu zadostiučinit, a jenom člověk jako poškozitel je povinen poskytnout náhradu za svou nedbalost o Boží čest. Proto tedy pravý spasitel musí být zároveň Bohem i člověkem.²²⁹

S tímto pojetím se příliš neshoduje obraz milujícího Boha Otce, kterého nám přišel Ježíš zjevit: „aby svět poznal, že ty jsi mě poslal a žes je miloval, jako jsi miloval mne.“ (srov. Jan 17, 23). V podkapitole o tajemstvích Ježíšova života jsme se v oddílu Ježíš jdoucí v ústrety smrti už s tímto tématem jednou střetli a víme tedy, že Ježíšova smrt na kříži

---

²²⁵ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110-115. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

²²⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 106 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

²²⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110-115. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30867862>>

²²⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 335.

²²⁹ „ibid.“ s. 335.

nebyla rozhodně Otcem chtěna nebo, že nebyla tímto způsobem dávana Bohu nějaká kompenzace. Můžeme zopakovat, že Ježíšova smrt na kříži byla výsledkem jeho věrnosti jemu svěřenému poslání a také toho, že tehdejší politické a náboženské špičky odmítly nabídku spásy.²³⁰ Kristův kříž tedy není zjevením Božího hněvu, ale Otcovy lásky k člověku.²³¹

Když tedy spojíme tato dvě místa, zjistíme, že náš autor měl opravdu nesprávné pojetí soteriologické hodnoty kříže a to hned ve dvou bodech. Vnímá Ježíšovu smrt na kříži jako něco co bylo Otcem chtěno, jako jakousi nutnost: „Pokudž Spasitel živ byl, nemohlť Duch svatý poslán býti, poněvadž On podle svrchovaného uložení Otcova smrtí kříže zemřítí měl, čemuž by nyní seslání Ducha svatého a způsobení ním po veškerém světě rozšíření křesťanství by na překážku bylo.“²³² A dále říká, že Ježíšova smrt byla zadostiučiněním za hřích: „Bez mého nevypravitelného dobrovolného utrpení, bez mé smiřitelné smrti na kříži, neměl svatý, spravedlivý Bůh žádného hodného zadostiučinění a hřích žádného dostatečného trestu pro příklad.“²³³

Toto pojetí je tedy mylné a v konečném důsledku nám ukazuje jinou tvář Boha Otce, než jakou ji můžeme vyčíst z řádků Nového zákona. Můžeme jen spekulovat, co našeho autora vedlo k takovému pojetí, avšak musíme konstatovat, že s tímto pojetím nebyl rozhodně sám. V průběhu sedmnáctého až dvacátého století jsme se mohli s tímto názorem setkat nejen v soteriologii reformátorů, ale i v díle řady katolických teologů.²³⁴

---

²³⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 105.

²³¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 331.

²³² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30763517>>

²³³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 106 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333915>>

²³⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 331.

4 PNEUMATOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA

4.1 Co je to pneumatologie?

Odpověď na tuto otázku bude v podstatě jednoduchá a zároveň paradoxně složitá. Pneumatologie je teologií hovořící o Duchu svatém a jeho působení. Zároveň hovořit o Duchu svatém není jednoduché, neboť podstatnou vlastností Ducha svatého je paradoxní skrytost. Jeho působení a přítomnost lze sice nahlížet, ale nelze nikdy plně odhalit, pojmově uchopit a zvládnout. Pneumatologie pak je pochopitelně v úzkém sepětí s trojiční teologií, s christologií a také s mariologií. Nesmíme také zapomenout na soteriologii a ekleziologii. Přičemž pneumatologie představuje také jakýsi prostor každé pravé náboženské zkušenosti. Z toho všeho vyplývá, že pneumatologie proniká celou křesťanskou teologií, vždyť Duch je principem zjevení, jeho přijetí a zniternění v srdci učedníka. Znovu jsme však u principu paradoxní skrytosti protože uvědomovat si samo světlo, díky němuž vidíme, není vůbec jednoduchou záležitostí.²³⁵

4.2 Prameny pneumatologie v kázáních o Duchu svatém

Když jsme se nyní seznámili pouze ovšem několika větami s tím, co je to vlastně pneumatologie, pojďme se nyní zaměřit na to, jak o Duchu svatém mluvil a přemýšlel námi analyzovaný autor. Považoval pneumatologii za něco jako „nadstavbu“ nebo naopak byla pro něj důležitá a prostupovala celým jeho dílem? Na tyto otázky se pokusíme v následující kapitole odpovědět. Z praktických důvodů jsme rozdělili toto naše pojednání do dvou oddílů, a to kázání přímo o Duchu svatém a ostatní kázání. Náš autor se přímo Duchu svatému věnuje ve dvou kázáních a to na slavnost Seslání Ducha svatého a v kázání, které bylo při příležitosti biřmování. Základem pro jeho pneumatologii v těchto kázáních je pneumatologie Lukášova evangelia, Skutků apoštolů a také Janova evangelia. Naopak autor při těchto kázáních nepoužívá pneumatologii Pavlových listů, což ale určitě není z toho důvodu, že by nebyla pro autora „dobrá“, ale svou roli v tomto případě hraje fakt, že autor zmiňuje události, které v Pavlových listech nejsou. Jak jistě víme, typickým

---

²³⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 7-12.

rysem Lukášova evangelia a knihy Skutků je právě mimo jiné působení Ducha svatého.²³⁶ Méně se už ví, že Janovo evangelium představuje jak vrchol novozákonní christologie, tak i hluboký průnik do tajemství Božího ducha.²³⁷ Z toho, jaké prameny použil, můžeme tedy poukázat na úzkou vazbu mezi pneumatologií a christologií, jak je vidět z věty, kterou uvozuje celé další kázání: „Utěšitel Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu.“ (Jan 14,26). Toto úzké sepětí mezi christologií a pneumatologií jde ještě lépe vidět z vlastní věty autora: „že to u Otce způsobí a vyjedná (Ježíš), aby jim seslal Ducha svatého, kterýž je na místě jeho (Ježíšově) povede.“²³⁸ Duch svatý, jak ho představuje a vnímá autor, je tedy, alespoň v těchto kázáních tím, kdo je pokračovatelem v díle Ježíše Krista. Tím, kdo zaručuje učedníkům přímý kontakt s Ježíšem, nejen aby byli schopni pokračovat v díle, které on začal, ale aby „se jejich srdce neděsilo“ (Srov. Jan 14,27). Protože autor používá za základ kázání Jan 14,26, kde se hovoří o pneumatickému v mužském rodě, ukazuje to poměrně zřetelně na osobní charakter Ducha.²³⁹ Můžeme tedy shrnout: pro námi analyzovaného autora je Duch svatý, jak se z analýzy pramenů prozatím jeví, opravdovou osobou, pokračovatelem v díle Ježíše Krista a těžitelem apoštolů. Uvidíme, jestli se toto pojetí objeví i dále.

4.2.1 Tajemství v kázáních o Duchu svatém

Jak jsme již uvedli výše, jedno z kázání je k příležitosti Letnic, tedy seslání Ducha svatého. Náš autor si tedy bere za základ svého kázání Skutky apoštolů 2, 1-13, tedy událost seslání Ducha na apoštoly. Ve svém kázání zdůrazňuje tři hlavní aspekty vylití Ducha na učedníky, a to schopnost hovořit mnoha jazyky, schopnost pokračovat v díle Ježíše Krista a zvnitřnění Zákona. První aspekt, o kterém hovoří a který zdůrazňuje, je tedy nově nabytá schopnost učedníků hovořit mnoha jazyky. Jak víme, tato schopnost znamená charakter misie svěření církvi. Tato misie má být univerzální, církev má hlásat Krista v síle jeho Ducha všem národům, rasám, jazykům, lidem všech dob a kultur.²⁴⁰ Náš autor toto

---

²³⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 77.

²³⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 53.

²³⁸ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Na hod Boží svatodušní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 249 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31061745>>

²³⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 58.

²⁴⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 64.

pojetí svými slovy komentuje takto: „neboť bez tohoto zázraku nebyli s to byli křesťanství veškerému světu ohlašovati.“²⁴¹ Druhým aspektem, který autor zdůrazňuje, je schopnost Ducha spodobit církve s Kristem a uschopnit ji k tomu, aby pokračovala v poslání Božího Syna.²⁴² Autor tuto schopnost vzhledem k době vzniku vztahuje pouze na vysvěcené služebníky církve. Tuto schopnost v síle Ducha komentuje slovy: „oni nabývají potřebné schopnosti, síly a udatnosti k vedení svého úřadu apoštolského.“²⁴³ Zde si můžeme všimnout, jak za dobu, která uplynula od vzniku díla, postoupilo chápání úlohy laiků v církvi. Třetím a posledním aspektem, který náš autor zdůrazňuje a komentuje v souvislosti s vylitím Ducha svatého, je podobnost mezi událostí o Letnicích a událostí daru Zákona na hoře Sinaj. To znamená, že sám Duch Boží je v určitém slova smyslu oním slíbeným novým Zákonem, který má být darován v posledních mesiášských dobách.²⁴⁴ Tento aspekt autor komentuje slovy: „stalo se mezi hrozným hřmáním a blýskáním, jako tam na Sinaji hoře, když Izraelitům uložil zákon Bůh: neb toť jest co nám lidem Boha nejmocněji zpřítomňuje.“²⁴⁵

Můžeme tedy shrnout: zdá se, že pro našeho autora je pneumatologie integrální součástí jeho teologie, neboť Duch svatý je pro něj tím, kdo uschopňuje křesťany pokračovat v díle jejich Mistra a Pána, dává církvi misijní náboj, tedy jít ke všem národům, a také v neposlední řadě mění samotné nitro člověka, aby byl s to takový úkol přijmout.

4.3 Prameny pneumatologie v ostatních kázáních

V kázáních, která nejsou přímo o Duchu svatém, se v díle autora pneumatologie vyskytuje také. Její výskyt je pochopitelně sice řidší, nicméně se vine jako nit mnohými z jeho kázání. Hlavními zdroji autorovy pneumatologie však stejně jako v kázáních zaměřených přímo na Ducha svatého zůstává pneumatologie Lukášova a Janova evangelia. V jednom

---

²⁴¹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Na hod Boží svatodušní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 252 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30886664>>

²⁴² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 64.

²⁴³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Na hod Boží svatodušní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 252 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30886664>>

²⁴⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 64.

²⁴⁵ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Na hod Boží svatodušní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 252 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30886664>>

případě pak autor použije i pneumatologii Pavlových listů. Protože jsme se pneumatologií Lukášova a Janova evangelia zabývali už v předešlé kapitole, pouze připomeneme, že v autorově pojetí můžeme vidět úzkou vazbu mezi christologií a pneumatologií, což ještě více vyniká tím, že autor tentokrát použil i pneumatologii Pavlových listů, když v jednom případě mluví o Duchu Ježíše Krista.

4.4 Tajemství Ducha svatého v ostatních kázáních

Jak jsme už uvedli pneumatologie, která je v úzkém sepětí s christologií, se vine mnohými z autorových kázání. V kapitole o mariologii se budeme věnovat úzkému sepětí mezi mariologií a pneumatologií. Zde pouze připomeneme, že z pneumatologického hlediska to znamená naprosto výjimečné spojení Ježíšovo s Duchem svatým.²⁴⁶ Tím se samozřejmě autorova pneumatologie ani zdaleka nevyčerpává. Dalším tajemstvím, které autor zmiňuje, je účast Ducha svatého při Ježíšových pokušeních, kdy autor zdůrazňuje, že Ježíš byl pokoušen od ďábla, ale veden na poušť byl Duchem: „vyšším aneb zvláštním vnitřním puzením.“²⁴⁷ Autor pečlivě zdůrazňuje, že veden byl Duchem, ale k hříchu byl pokoušen od ďábla. Tímto zdůrazněním chce zřejmě předejít špatnému pochopení ze strany posluchačů, kteří by mohli nabýt přesvědčení, že Ježíš byl pokoušen Duchem svatým.

Duch tedy vyvedl Ježíše na poušť, aby zápasil se silami zla, a tento boj trval po celou dobu Ježíšova veřejného působení, což dokládá to, že Mistr uzdravoval a vyháněl zlé duchy. Duch je tedy silou osvobození, vykoupení, záchrany a uzdravení. Duch Ježíše pomazal k tomu, aby přinášel lidu radostnou zvěst, aby jako prorok zjevoval lidu Boží tvář. Duch svatý je tedy silou k hlásání radostné zvěsti.²⁴⁸ To jsme nakonec viděli i v předchozí kapitole, kdy tento Duch uschopňuje k hlásání radostné zvěsti apoštoly při Letnicích, když na ně sestupuje. Duch svatý je tedy Duchem poslání. To velmi silně zdůrazňuje evangelista Lukáš, ze kterého čerpal svou pneumatologii i náš autor, když jako jediný uvádí, že Duch sestoupil na Ježíše, když se modlil. Můžeme předpokládat, že učedníci

---

²⁴⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 40.

²⁴⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných pokušení*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

²⁴⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, s. 30.

shromáždění v Jeruzalémě v den Letnic se také modlili, zatímco na ně sestupoval tentýž Duch.²⁴⁹

Další událost, při níž je přítomen Duch svatý, je z Janova evangelia: „Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: »přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte tomu odpuštěny nejsou.«“ (Jan 20, 22-23) Jak už víme, oslavený Ježíš může darovat Ducha jedině proto, že je skutečně Bohem. Ježíš se zde chová stejně jako Hospodin při stvoření člověka (Gn 2,7), jak na to ukazuje dechnutí na učedníky. Symbolem darování Ducha je Ježíšův dech.²⁵⁰ Jistě zde není bez významu, že Ježíš v Janově evangeliu, které náš autor využívá ve své pneumatologii, nikdy nedostává Ducha od Otce nebo od Boha. Naopak, on je ten, kdo prostřednictvím svého působení a hlásání daruje Ducha učedníkům (srov. Jan 6,63).²⁵¹ Zde opět vidíme autorovo silné zdůrazňování Ježíšova božství a vztah mezi christologií a pneumatologií.

Dalším místem, při kterém je vysloveně účastný Duch Boží, je Ježíšův spor s odpůrci při příležitosti vyhánění zlého ducha z němého člověka. Náš autor si pro líčení této události vybírá za základ Lukášovu verzi, kde se sice přímo nemluví o Duchu svatém, nicméně víme, že tento způsob vyjádření znamená totéž. Nemusí se tedy jednat vyhraněně o dynamické pojmání Ducha, ale také o projev vědomí, že Duch svatý a Bůh jsou jedno. Jak ukazuje srovnání mezi Lk 11,20 a Mt 12,28, je uvedená zkušenost Božího působení později připisována Duchu svatému, který je tak určitým způsobem identifikován s Bohem.²⁵² Zde tedy vidíme autorův záměr zdůraznit božství Ducha svatého.

V této kapitole jsme se mohli přesvědčit, že pro našeho autora byla pneumatologie integrální součástí jeho díla, což jak doufáme, odráží i autorovu spiritualitu, která v tomto případě musela být na dobré úrovni. Pro našeho autora je Duch svatý především skutečnou osobou, skutečným Bohem, který vede a řídí svou církev, uschopňuje věřící pokračovat v díle svého Mistra a Pána, mění jejich nitro a tím pokračuje v jeho díle dokud „On nepřijde“ (Srov. Kor 11,26). Zároveň téma Ducha svatého prostupuje celým autorovým dílem, Duch je ten, kdo je při všech zásadních událostech v životě Mistra i jeho matky

---

²⁴⁹ „ibid.“ s. 30.

²⁵⁰ „ibid.“ s. 30.

²⁵¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 209.

²⁵² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 200.

Marie i jeho církve. Duch je darem Vzkříšeného Krista, který už neumírá, ale je pomocí svého Ducha „s námi po všechny dny až do konce světa.“ (Srov. Mt 28,20).

5 TRINITÁRNÍ TEOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA

5.1 Co je to trinitární teologie?

Už z názvu je patrné, že to je teologie zabývající se Nejsvětější Trojicí a vztahy, které jsou mezi Otcem, Synem a Duchem svatým. Takto by zněla jednoduchá odpověď, ale jak víme, vše je složitější. Základní problém zní: jak hovořit o nevýslovném? Na začátku musí přijít vyjasnění: v trinitologii totiž v nejvyšší možné míře platí, že každé naše snažení vyslovit nevyslovitelné, může být jen a jen krokem na cestě, která nalézá svůj cíl až v absolutní budoucnosti, tedy v eschatologii. Mnoho významných teologů a filosofů posunulo trinitologii kupředu, rozhodně však nikdo z nich nedospěl k cílovému bodu. Z toho vyplývá, že všechno naše snažení nás nemůže nikdy plně uspokojit. Ať pokročíme sebevšude a sebehlouběji, platí vždy to samé, protože horizont, na němž se toto tajemství jeví, jakoby stále ustupoval před námi. Každý, kdo se zabývá tajemstvím Trojice, zakouší silně Boží transcendenci.²⁵³ Přesto se o to musíme stále pokoušet, protože „nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v tobě, Bože“ (Sv. Augustin).

Tato odvěká touha po Bohu, zaznívající v srdci každého člověka, je odrazem Trojice, neboť člověk jako obraz Boží je stvořen ke vztahu a tak zrcadlí Vztah, k jehož obrazu je stvořen. Vzhledem k nezměrnosti dané tematiky je jasné, že jedinec se může pokusit o pouze provizorní náčrt. Tajemství Boha Otce, Syna a Ducha svatého se totiž vymyká jakékoli vyčerpávající a jednou provždy „hotové“ systematizaci. Každý věřící si proto musí uvědomit, že je na něm, zda se jeho obraz Boha a z toho vyplývající praxe, bude podobat tomu bohatství, ke kterému je povolán, a rozhodne se pro nepohodlnou věrnost Otci, Synu a Duchu svatému, k jejichž obrazu je stvořen, nebo zda dá přednost falešné, ale o to líbivější cestě, tomuto tématu Božího paradoxu se vyhnout. Pojďme se nyní podívat, jak se s tímto „tématem“ vyrovnal náš autor. Zda a jak uvažoval o paradoxu Boha, který je jeden a zároveň je Trojicí Osob? Bylo toto téma integrální součástí jeho úvah o Bohu, jeho

---

²⁵³ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 12.

teologie? Nebo ho jako příliš nepohodlné obešel a tím si zjednodušil cestu? V této naší analýze se pokusíme odpovědět na tyto otázky.

5.2 Syn zjevující Otce

Námi analyzovaný autor se přímo Trojjedinému Bohu věnuje celkem ve dvou kázáních, která jsou obě pro určena pro stejný den a to den nejsvětější Trojice Boží. Základním přístupovým bodem autora k tajemství Trojjediného Boha je to, jak vtělený Syn zjevuje Otce. Autor si uvědomuje, že jediným, díky komu poznáváme Boha, je jeho jediný Syn. Jak píše: „Hle, Otcem jest nám Bůh! Pod tímto obrazem, pod obrazem otce, představuje nám Ježíš Boha na stu místech v evangeliu; vždycky dí On, kdykoli o Bohu řeč jest: Vás nebeský Otec, můj Otec“²⁵⁴ (Mt 6,8). Můžeme tedy i říci, že autor vnímal, že Ježíš jasně rozlišoval svůj vlastní synovský vztah k Otci od účasti učedníků potažmo nás všech na tomto vztahu. Ježíš tedy v první řadě nezjevuje sám sebe, nýbrž celým životem a působením zásadně ukazuje na Otce.²⁵⁵ Toto pojetí je, jak jde vidět, vlastní i našemu autorovi. To, že Syn zjevuje Otce, je v autorově díle patrné na mnoha místech, z nichž mnoho jsme vypsali výše v kapitole o christologii jmenovitě v podkapitole o mesiášských titulech v souvislosti s titulem Syn Boží a nebudeme je tedy znovu všechny vypisovat. Pro účely této podkapitoly se tedy spokojíme s tvrzením, že autor toto novozákonní pojetí hojně využíval a bylo mu vlastní, přičemž jeho normou víry v Nejsvětější Trojici byl Nový zákon jako celek, což můžeme vidět v tom, že pro účely toho, jak Syn zjevuje Otce, využíval celou škálu výroků napříč celým Novým Zákonem.

5.3 Syn zjevující Ducha svatého

Toto pojetí můžeme číst z autorových slov: „Jako Ježíš Kristus a jeho nebeský Otec svého svatého Ducha apoštolům a učedníkům slíbil a na ně Jej také skutečně vylil...“²⁵⁶ Syn také

---

²⁵⁴ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz, neboli křať Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 15 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

²⁵⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 182.

²⁵⁶ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz neboli křať Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 15 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

sesílá Ducha, který vychází z Otce.²⁵⁷ Jak autor dále píše: „jakožto Ducha Otcova a Synova, jelikož od Otce i Syna vychází...“²⁵⁸ To, že Syn zjevuje Ducha, můžeme dále číst v rozhovoru Ježíše s Nikodémem: „nenarodí-li se kdo znovu z vody a Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího“ (Jan 3, 1-6), který autor využívá rovněž v kázání na den Nejsvětější Trojice.

5.4 Duch svatý zjevující Trojici

Autor ve svém kázání na den Nejsvětější Trojice Boží také využívá velký misijní příkaz z Matoušova evangelia (Mat 29,19), který je vrcholným vyjádřením trinitárního mystéria.²⁵⁹ Dle autorova pojetí tento příkaz dal Ježíš apoštolům nejen aby „získávali učedníky“, ale také proto, aby došlo k: „k poznání trojjediného Boha; Otce, kterýž Mne poslal; Syna, kterýž pro spasení lidské na zemi byl, učil, trpěl, umřel a z mrtvých vstal; Ducha svatého, kteréhož vám pošlu.“²⁶⁰ Zde můžeme vidět, že autor si byl vědom toho, že v Novém zákoně nacházíme také zjevitelskou linii,²⁶¹ což vzhledem k roku vzniku díla je přinejmenším překvapivé.

5.5 Autorova vlastní slova o Trojici

Neméně zajímavými jsou vlastní autorovy výroky o Trojici. Už úvodní věta ke kázání při příležitosti svátku Nejsvětější Trojice: „Já mluvím dnes jako vždycky, a dnes obzvláště ve jménu nejsvětější Trojice, Boha Otce i Syna i Ducha svatého,“²⁶² nás může utvrdit v tom, že autor nejenže trojiční téma neobcházel jako nepohodlné, ale bylo pro něj

---

²⁵⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 186.

²⁵⁸ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz, neboli kšaft Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 15 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

²⁵⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 186.

²⁶⁰ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz neboli kšaft Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 10 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

²⁶¹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 186.

²⁶² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O svátosti křtu Na týž den nejsvětější Trojice Boží*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 19. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30752096>

základem jeho kázání, potažmo i duchovního života, což nebylo v letech, kdy žil a kázal, běžné.

Zajímavá je rovněž snaha našeho autora vysvětlit svým posluchačům tajemství Trojice, kterou uvádí slovy: „klanění nejhodnější tajemství, ačkoli všem stvořeným duchům nepostižitelné.“²⁶³ Autor se tedy pokouší toto tajemství vysvětlit svým posluchačům a zároveň si je vědom toho, že člověk nikdy nemůže Boha zcela pochopit, že stojí před mystériem všech mystérií. Přesto se do tohoto úkolu pouští a snaží se, aby lidé alespoň přibližně dokázali pochopit tajemství Trojice, což znamená, že pro autora bylo důležité a snažil se toto zprostředkovat i svým farníkům. Některá ze slov zde musíme ocitovat, abychom mohli poukázat na to, jak se snažil vysvětlit slovy toto tajemství:

„Ty, jenžto v nejsvětější Trojici věřiti nechceš, poněvadž ji postihnouti nemůžeš; ty jsi rovněž tak pošetilý jako slepec, kterýžby krásu a rozmanitost barev na květinách a stromech zapíral, poněvadž jich neviděl nikdy, aniž kdy uvidí.“²⁶⁴

A pokračuje:

„tobě dí zdravý rozum: hle již tolik tisíc let hřeje a osvěcuje krásné slunce zemi vždy stejně, roční období se střídají vždy pořádně, to vše vnímáš. A mohl-li bys, že to tak jest, zapíratí, protože způsobu jak se to děje pochopiti a sobě vyložiti nemůžeš?“²⁶⁵

Takto se tedy autor snaží určitě i vzhledem k úrovni posluchačů osvětlit, jak je to s rozumovým chápáním tajemství Trojice. Posluchači se tedy mají o tuto víru v Trojici snažit, zároveň však: „ne více chtít věděti, než co nádoba z hlíny utvořená může chápati.“²⁶⁶ Celé pak uvažování o Trojici má vést k tomuto: „anobřz podrobme rozum svůj svaté víře, klanějice se Jemu, nepostižitelnému v Trojici jedinému Bohu.“²⁶⁷ Tedy člověk se má pokoušet tomuto tajemství porozumět, avšak má mít na paměti, že toto tajemství zcela nikdy rozumem nepronikne a nemá kvůli tomu rezignovat na víru v Trojjediného.

---

²⁶³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz neboli kšaft Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 4. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30931814>

²⁶⁴ „ibid.“ s. 4.

²⁶⁵ „ibid.“ s. 4.

²⁶⁶ „ibid.“ s. 4.

²⁶⁷ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz neboli kšaft Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 10 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

Tuto kapitolu bychom tedy mohli uzavřít s tím, že tajemství nejsvětější Trojice nebylo pro našeho autora tématem nepohodlným, kterému by se vyhýbal, ale bylo to téma, které se snažil sdělit srozumitelným způsobem svým posluchačům. Už jenom z tohoto faktu můžeme usuzovat na to, že toto téma bylo pro něj důležité, vždyť jinak existoval určitě bezpočet způsobů, jak se mu elegantně vyhnout. To ovšem náš autor neudělal a z jeho slov je nadto patrné, že o Trojjediném uvažoval a mluvil, byť ne zcela přímo vlastně v každém svém kázání. Pokud budeme brát vážně ono biblické „čím srdce přetéká, to ústa mluví“ (Mat 12,34) můžeme usuzovat, že pro našeho autora samého byla víra v Trojjediného Boha opravdovou vírou jeho srdce.

6 MARIOLOGIE V SOUBORU KÁZÁNÍ VÁCLAVA VILÉMA VÁCLAVÍČKA

6.1 Co je to mariologie?

Mariologií většinou rozumíme vědeckou a o co největší kompletnost usilující reflexi o tajemství Marie z Nazareta. Jde tedy o systematicko teologické pojednání o tajemství Marie, které v dnešní době bývá zmiňováno v christologii, ale také v trinitologii, v nauce o milosti, v antropologii, ekleziologii a eschatologii. Není lehké zcela přesně vymezit základní mariologický princip. Jde o takovou skutečnost, která by byla jakýmsi společným jmenovatelem všech ostatních výroků o Marii z Nazareta a která by celé pojednání sjednocovala a činila z něj logicky propojený celek. Vzhledem k údajům Nového Zákona i k trvalému vědomí církve jako základní mariologický princip nejlépe odpovídá Mariino mateřství. V této souvislosti je postoj k Mariině úloze při uskutečňování spásy křesťana v první řadě ekleziologickou otázkou.

Základním pramenem mariologie je pochopitelně Písmo svaté a to především Nový zákon. Další dějiny mariologie jsou velmi bohaté počínaje patristickou literaturou, koncilem v Efesu, přes dílo Bernarda z Clairvaux, velký rozvoj mariánské lidové úcty v 18. a 19. století, velká dogmata o Mariině neposkvrněném početí, přes 2. Vatikánský koncil až do současnosti.²⁶⁸ Všude v celých dějinách církve můžeme vidět velikou důležitost Mariiny otázky, to znamená, že každý věřící a tím více každý, kdo je, jako náš autor

---

²⁶⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. Místo mariologie v dějinách. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. Praha, 2005 [cit. 2015-3-30]. Dostupné z URL: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-5/Misto-mariologie-v-dejinach.html>>

povolán hlásat evangelium se musel a musí s touto Mariinou „otázkou“ vyrovnat, jak ostatně vidíme v životě celé církve.²⁶⁹

6.2 Prameny autorovy mariologie

Námi analyzovaný autor se Panně Marii věnuje ve svých kázáních ve čtyřech případech. Na svátek Zvěstování Páně na svátek Navštívení Panny Marie na den nanebevzetí Panny Marie a na den Narození Panny Marie. Z toho také vyplývá, jaké evangelium pro své pojednání o Marii využívá.

V obou případech, jak na svátek Zvěstování páně, tak i na svátek Navštívení Panny Marie je to Lukášovo evangelium. V případě Nanebevzetí Panny Marie a Narození Panny Marie autor samozřejmě žádné evangelium k dispozici nemá, tudíž kázání na Nanebevzetí Panny Marie pojímá jako kázání o vybrání si lepšího údělu (Luk 10,41) a Narození Panny Marie pojímá jako kázání o výchově dětí. Ale zpět k prvním dvěma. Víme, že jedním z typických témat Lukášova evangelia je působení Ducha svatého. Duch svatý hraje významnou úlohu už při Ježíšově početí (srov. Luk 1,35).²⁷⁰ Vidíme zde tedy vztah nejen mezi christologií a pneumatologií, ale také mezi pneumatologií a mariologií. Z toho můžeme usoudit, že „Lukáš podtrhuje jak plně Ježíšovo lidství, tak jeho výjimečné a naprosto jedinečné Boží Synovství již od mateřského lůna.“²⁷¹ V tom se nám objevuje z předchozí christologické analýzy dobře známý autorův důraz na Boží Synovství Ježíše. Pro autorův úhel pohledu je podstatné, že Lukášovo evangelium popisuje události z Mariina pohledu. Ve středu jeho líčení je ta, která své vzpomínky „uchovávala v srdci“ (Srov. Luk 2, 19 a 51).²⁷² Je ale zároveň také pravdou, že středem, k němuž celý text Lukášova evangelia směřuje, je Kristus. To on je „sláva izraelského lidu“ (Luk 2, 32) a ze všech nejdříve Marie, své matky v Izraeli, schrány, v níž přebývá, a znamení, v němž se začíná projevat (Luk 1, 39-45; 2,12.16.27.35). V evangeliu, které si autor zvolil za podklad svého kázání o Panně Marii, můžeme vidět obraz Marie jako nástroje v Božích rukou, jejíž důstojnost spočívá především v tom, komu je matkou a jak tento svůj úkol přijímá. Můžeme tedy říci, že autorova mariologie je kristocentrická.

²⁶⁹ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Nanebevzetí Bohorodičky ve světle dokumentů magisteria*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, s. 4.

²⁷⁰ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 89.

²⁷¹ AMATO, A. *Gesú il Signore. Saggio di Cristologia*. Bologna: EDB, s. 132.

²⁷² LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*. 1. Vyd. Praha: Krystal OP, 2005, s. 19.

6.3 Mariologické tituly

Námi analyzovaný autor nazývá Marii několika tituly. Dva se vztahují k Mariinu mateřství a to: panenská rodička syna Božího a Matka Kristova. Jeden se vztahuje k Mariině důstojnosti z mateřství plynoucí: Milostiplná. Jeden pak je originální: Maria, milenka Páně.

Můžeme tedy vidět, že pro našeho autora je Maria převážně Matkou Ježíšovou a její důstojnost plyne z tohoto jejího mateřství. Mariino základní poslání tedy spočívá v tom, zapojit Spasitele do lidského rodu.²⁷³ Sami však cítíme, že takto redukovat její význam by bylo nejen nedůstojné, ale můžeme říci netaktní. Pokud bychom tvrdili, že Maria je jen nedůležitý prostředník, nebo že není nic víc než prostředník, podobně jako chléb, který se při mši stává Kristovým tělem, nebo jako voda při křtu, byli bychom na omylu. A kdo přesto by takto smýšlel, stejně jako například protestanté, ať si zkusí představit, že by toto své mínění sdělil Ježíši do očí... Skutečnost, že si teologové něco takového hypoteticky dokážou představit, svědčí jen a pouze o lidské nedostatečnosti, protože takováto hypotéza uvažuje nejen o zcela jiném božím plánu, ale přímo o „jiném Bohu“, má-li taková formulace vůbec smysl.²⁷⁴ Již pouhý lidský rozum nám dává znát, jak je matka důležitá v životě každého z nás. Jestliže je Ježíš pravým člověkem, pak pro něj jeho matka je stejně důležitá, jako je ta naše pro nás. Pokud je takto důležitá a drahá pro Syna Božího, pak musí být důležitá i pro každého křesťana.

Takto ploše (ve smyslu redukce Marie na „pouhé“ mateřství) ale náš autor nesmýšlel, jak můžeme vidět z jeho posledního originálního titulu: milenka Páně. Tento titul nám dává vytušit, jak náš autor smýšlel o Panně Marii. Vnímá její důstojnost plynoucí z mateřství, ale neredukoval její obraz pouze na mateřství. Milenka Páně: tedy pro Boha zcela důležitá a vyvolená. Maria je svatá: anděl ji zdraví jako „předmět Boží přízně“ ve vlastním smyslu slova; všemohoucí Bůh ji zahrnuje „tvůrčí“ přízní, a obdařuje ji tak plností svatosti. Maria „nalezla milost u Boha“ (Luk 1,30), Pán „je s ní“ (Luk 1,28). Je „požehnaná mezi ženami“ (Luk 1,42) a prorocky se označuje za navždy „blahoslavenou“ (Luk 1,48), je svatá díky Bohu, který ji svatou nezištně učinil, i díky tomu, že byla na přijetí Boží milosti připravena jako „služebnice Páně“ (Luk 1, 38.48) a „blahoslaven, která uvěřila (Luk 1,44). Můžeme tedy vnímat, že božské mateřství Mariina víra připravila, že bylo její víře nabídnuto a že se uskutečnilo díky Mariinu

---

²⁷³ LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*. 1 vyd. Praha: Krystal OP, 2005, s. 117.

²⁷⁴ „ibid.“ s. 117.

souhlasu, který nebyl ničím jiným než aktem víry.²⁷⁵ Jak autor komentuje: „Ano, tys blahoslavená Maria, žes uvěřila. Tato tvá víra, pokora, toto tvé podrobení se vůli Boží velikou tě činí před Bohem i světem.“²⁷⁶ Můžeme vidět, že tento rozměr je autorem reflektován. Tedy Maria má důstojnost jako Boží Matka a také má důstojnost jako Bohem milovaná. Tuto úvahu nad tituly, které Marii připisuje autor, můžeme tedy uzavřít tvrzením, že pro něj byla Maria především Matkou Boží, ale nejen to, byla pro něj zvláště Bohem milovanou a to už před tím, než se stala Matkou Páně a to kvůli Bohu, který ji obdařil svatostí zcela svobodně a bez zásluh. Maria jako člověk určitě stojí pod vtěleným Slovem jako jeho učednice ve víře. Zároveň ale také platí, že Maria stojí vedle Krista, protože skrze ni nám vtělené Slovo sděluje to, co přesahuje výrazové prostředky jím přijatého lidství v jeho mužské formě.²⁷⁷

6.4 Tajemství Mariina života

Autor ve svých kázáních zmiňuje pouze dvě události ze života Marie, jak jsme si už řekli výše, a to Zvěstování a Navštívení Panny Marie. Začneme tou událostí, která předchází časově, tedy Zvěstování.

Zvěstování je zásadní okamžik Mariiny životní pouti, vyústění všeho, co předcházelo a základ pro všechno co bude následovat. Na základě Mariina svobodného souhlasu je zastíněna „mocí Nejvyššího“ a při zvěstování přichází boží moc na místo, jež si Bůh vyvolil, a naplňuje je svou slávou. Sám Bůh se svou podstatou i tělesně stává lidskou bytostí počatou z Ducha svatého. Od této chvíle na světě „tělesně“ přebývá „plnost Božství“ (Kol 2,9; Jan 1,14). Zde je také potřeba zdůraznit úlohu Ducha svatého. Mnohokrát se hovoří o tom, že je Maria zcela vztažena ke Kristu, ale už méně, že je zcela vztažena k Duchu svatému. Nejedná se o vztah pouze vnějškový, ale o vztah týkající se celé její bytosti. Písmo svaté o tomto mnohé naznačuje, když anděl Marii překvapivě říká: „Duch svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní“ (Luk 1,35). Čekali bychom, že se působení ducha svatého bude týkat toho nejdůležitějšího: svaté Osoby Božího Syna, který má být počat. Je však zcela zřejmé, že se andělova slova vztahují

²⁷⁵ LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*. 1.vyd.Praha: Krystal OP, 2005, s. 118.

²⁷⁶ Srov. VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: naše katolické uctění Panny Marie. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 59 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31081685>>

²⁷⁷ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 238.

k Marii. Duch svatý tedy posvěcuje Marii. Luk 1,35 naznačuje, že Panna Maria byla už před zvěstováním „milostiplná“ více než kdokoliv jiný (Luk 1,28), byla při vtělení ještě hlouběji připodobněna „svatému dítěti“, které se právě stávalo jejím Synem. V Luk 1,42 nacházíme požehnání, které s tímto připodobněním souvisí: „Požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého.“²⁷⁸ Toto pojetí se objevuje i u našeho autora, když říká: „I jaká to důstojnost. Syn Boží Syn Marie. Ne více jsi ji, všemohoucí na výsostech Pane povýšiti nemohl, jako že jsi ji vyvolil za matku Syna Svého.“²⁷⁹ Tedy zde vidíme v autorově pojetí důstojnost Marie pro její vyvolení, kterého se jí dostalo.

Po této epizodě Zvěstování plynule navazuje epizoda Navštívení, kde je vidět opět velice silný vliv ducha Svatého. Právě v duchu svatém a z jeho popudu říká totiž Maria jménem celého lidstva: „Jsem služebnice Páně“ (Luk 1,38). Jistě nás nepřekvapí, že hned poté vedena tímž Duchem, odchází Maria naplnit tajemství sdílení a posvěcení, jímž je její návštěva u Alžběty. Toto pojetí má ve svém kázání na den Navštívení i námi analyzovaný autor: „Anděl vyřídív při Marii poselství své, zanechal ji opět samotnou, nyní mohla ona blahým svého plného srdce citům volný průchod dáti. Takoví v soukromí srdce se zmocňující citové ven nás ze samoty pudí; sdíletí se s nimi chceme! A an to byla také příčina, proč Maria své tiché obydlí v Nazaretu opouští...“²⁸⁰ Tedy vedení Duchem svatým, sdílení a posvěcení.

Autorova mariologie je tedy úzce spjata s christologií a pneumatologií. Maria má svou důstojnost jako Boží rodička a Milostiplná. To však není jediný důvod její důstojnosti, autor používá titul Milenka Páně, můžeme se dle analýzy domnívat, že znamenal zvláště Bohu milá. To by mohlo naznačovat, že toto zvláštní Boží zalíbení je svým způsobem dopředu dané, ještě před narozením Syna. Každopádně Mariino místo a její význam u autora vždy souvisí s tajemstvím Krista a církve. Autorovo dílo vzniklo v 19. století, to je patrné v tom, že varuje před přehnanou mariánskou zbožností: „Viděl jsem dokonce lidí, jenž také toho času kdy Nejsvětější Svátost k všeobecnému klanění vystavena byla,

---

²⁷⁸ LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*. 1 vyd. Praha: Krystal OP, 2005, s. 123.

²⁷⁹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: naše katolické uctění Panny Marie. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 59 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31081685>>

²⁸⁰ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Maria a Alžběta, obraz pravého přátelství*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 107 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30371789>>

před obrazem mariánským na kolenách klečeli²⁸¹, z toho můžeme usoudit, že autor touto přehnanou mariánskou úctou netrpěl, jak jde vidět i z jeho mariologie.

To také nakonec můžeme usoudit ze slov: „Čest tedy, kterou Jí prokazujeme, pobožnost, kterou k Ní konáme, na Ježíše vztahujeme, tak že v Matce Syna ctíme.“²⁸² Nakonec pravá mariánská zbožnost se podle autora projevuje tak, že obdivujeme Mariinu čistotu a sami se také o ni snažíme. Ač vyvolená, nebyla pyšná a také my se máme pokořovat. Byla trpělivá v soužení, proto ten kdo je mariánský ctitel má být trpělivý a ve všem spoléhat na Boží vedení. Tato zbožnost ve vztahu k Marii a ke Kristu je to, k čemu vždy náš autor své posluchače vybízí.

---

²⁸¹ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: naše katolické uctění Panny Marie. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 70 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30979717>

²⁸² VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: naše katolické uctění Panny Marie. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 59 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30989469>

ZÁVĚR

V této práci jsem se snažil o analýzu toho, jakým způsobem chápal a jakým způsobem o Bohu mluvil mě zprvu zcela neznámý člověk Václav Vilém Václavíček. Kým pro něj byl Ježíš, jak uvažoval o Bohu, koho pro něj představovala Panna Maria, jak důvěřoval Duchu svatému? Toto pro mě byla témata, kterým jsem se věnoval po nemálo měsíců. Během této doby se stala zajímavá věc. Musel jsem začít uvažovat, kým je vlastně Ježíš pro mě, kým je pro mě Trojjediný Bůh, jaké místo má v mém životě Panna Maria, jak já důvěřuji Duchu svatému? Začalo dobrodružství, kdy jsem si zprvu myslel, že já jsem si vybral téma, ale poznenáhlu jsem začal chápat, že toto téma si vybralo mě. Začal jsem chápat, že „ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás“ (Jan 15,16).

Musím říci, že tato práce pro mě představovala v první řadě vzhled do mého vlastního vztahu s Bohem, do mého vlastního nitra, do mého vlastního myšlenkového světa, protože po mně chtěla v první řadě si utřídit své vlastní myšlenky. Během této práce jsem se modlil jako asi nikdy předtím v životě, nejen, že jsem věděl, že se musím spolehnout na Boží pomoc, ale přímo bytostně jsem to zažíval a zažívám. Střídavě jsem se smál a neskutečně obával, když jsem chápal velikost úkolu, ke kterému je povolán každý člověk, a sice být obrazem Božím. Modlil jsem se, klečel na kolenou, narážel na hranice svého myšlení, vystoupal jsem vzhůru, abych posléze spadl nížko a uvědomil si, že vlastně nevím nic. Měl jsem pokušení mlčet, mlčet v nevýslovném úžasu nad tím, Kým je On, ale zatím jsem musel tyto nevysvětlitelné skutečnosti zkusit formulovat do slov, což mi působilo utrpení. Ano, během této práce jsem zjistil, že láska umí bolet! Během této práce jsem zjistil, co pro nás vlastně udělal Bůh a jak je zoufalá každá naše snaha mu to „vrátit“. Začínal jsem se nořit do myšlenkového světa autora a postupně jsem chápal, jak neskutečně těžká je úloha kněze, který má „znalost“ Boha takřikajíc v popisu práce. Jak musel trpět, když viděl lidi lhostejné k Božímu sebedarování. Jak se radoval, když viděl jiskřičku naděje v lidském srdci. Postupem analýzy jsem dospěl k tomu, že Václav Vilém Václavíček byl velký kněz a hlavně velký člověk. Velký ne svým vzrůstem nebo bohatstvím, ale velký svou láskou k Bohu a k lidem. V průběhu své analýzy jsem začal zjišťovat nejen, že onen kněz se nikde neuchýlil od ortodoxie, ale že neskutečně miloval Boha a také jemu svěřený lid. Věřil v Boha, uvažoval nad tím, jaký je, a na základě toho jednal on sám. Lásku Boží přijímal a dával dál lidem. Proto, i když to není zvykem, bych na závěr dal slovo samotnému Václavu Vilému, neboť na základě jeho slov pochopíme mnohem lépe,

jak chápal Boha, a z toho vyplývající vztah k lidem. Tímto kázáním se uváděl do své služby jako děkan v malém městečku Načeradec v pátém roce svého kněžství roku 1814:

„Vy mne můžete ode dneška za člověka považovati, který jedině vám živ jest, vám všem a jednomu každému zvláště přináleží. Ke všem časům, ve dne i v noci, ba i v tmavé hodině půlnoční, an již všecko sladkým snem odpočívá, jest vám přístup ke mně svobodný. Dovolte mne a láska okřídlí horlivost mou. Já přijdu v jasnosti sluneční i při vichru a v bouřce; přijdu do chalupy nuznosti, jako do bytu zámožnosti; přijdu také, když nemocný jedovaté vlhkosti a páry vydychuje, abych mu útěchu náboženství opatřil a duši utíkající z těla do věčnosti provodil. Buďte ubezpečeni moji drazí, že jsem ze žádného nehodného úmyslu k vám nepřišel, vždyť nehledám nic jiného u vás, jedině spasení vašich duší.“²⁸³

Z jeho vlastních slov je myslím dobře vidět, jak tento člověk chápal svou úlohu kněze a také to, že chápal Ježíše jako toho, kdo přišel, aby sloužil a dal svůj život (srov. Flp 2 7-8). Tak také náš autor chtěl sloužit lidem a postupně tak jako jeho Mistr a Pán odevzdat svůj život ostatním ve službě. Toto je pro mě největším důkazem toho, že jako kněz chápal christologii a uváděl ji do života. Vždyť teologie, která by nebyla životná ani není žádnou teologií, teologie, která by nevedla k lásce, by nebyla k ničemu, jak říká list Jakubův: „Stejně tak i víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá.“ (Jak 2,17). Toto jeho pojetí života jako služby a sebedarování je pro mě nejlepším důkazem toho, jak rozuměl tomu, jaký je Bůh. Je pro mě důkazem toho, že rozuměl tomu, že Bůh je věčným darem sám v sobě, že rozuměl tomu, že Otec vše dává Synu a ten mu vše vrací a že tímto Darem je Duch svatý. Dobře chápal, že Bůh je vztahový uvnitř a že náš svět a my sami jsme stvořeni tak, že jsme obrazem tohoto Stvořitele. Věděl, že hlavním posláním člověka je zřít se sám sebe a sloužit ostatním a podle toho žil, mluvil a kázal. Kéž by v dnešní době byli všichni kněží takovými kněžími, jakými byl Vilém Václavíček ve své době. V celém svém snažení jsem se tedy přesvědčil, kým byl Bůh pro Viléma Václavíčka, ale zároveň jsem se dozvěděl, kým je Bůh pro mě a hlavně co to pro mě znamená, co to znamená pro můj život. Znovu jsem si ověřil, že život „ztracený“ ve službě je vlastně životem získaným, že život v očích světa „zmařený“ rozhodně není životem zmařeným v očích Božích. A tak na závěr děkuji Bohu, že mi umožnil pracovat na tomto tématu a že mě skrze něj chtěl dostat k sobě blíže, což se mu zdařilo. Že mi dal pochopit, mnohé pravdy o mě samém,

---

²⁸³ VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Obsah kázání příležitostných*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 208 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30558663>>

a přesto mě neponechal v zoufalství. Díky Bohu za to, že je takový, jaký je, a umožnil mi „znovu“ se zamilovat. Za to všechno buď „chvála, sláva, moudrost, díky, čest, moc i síla našemu Bohu na věky věků! Amen!“ (Zj 7,12)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AMATO, A. *Gesú il Signore. Saggio di Cristologia*. Bologna: EDB, 2003, 688 s. ISBN 8810503546, 9788810503546.

ANSELM z Canterbury, *Cur Deus homo I, IX*; In: F.S. SCHMITT (ed.), *S. Anselmi Cantuarensis Archiepiscopi opera omnia II*. Romae, 1940,

BĚLINA, P. – KAŠE, J. *Velké dějiny zemí koruny české 1740-1792*. Praha: Paseka, 2001, 766 s. ISBN 80-7185-384-4.

BĚLINA, P. – HLAVAČKA, M. *Velké dějiny zemí koruny české 1792-1860*. Praha: Paseka, 2013, 467 s. ISBN 978-80-7432-347-8.

ČÁŇOVÁ, E. *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Státní ústřední archiv, 1995, 103 s. ISBN 80-85475-17-0.

Časopis katolického duchovenstva [online]. 1846, č. 2, s. 393 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_11348

Časopis katolického duchovenstva [online]. 1846, č. 2, s. 163 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=11348>

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Díl 2. Praha: Zvon, 1991, 281 s. ISBN 80-7113-003-6.

Katolický katechismus: život z víry. Janov nad Nisou: Civitas, 1995, 207 s. ISBN 80-902086-0-6.

KOLÁČEK, J. *Kompendium katechismu katolické církve*. Kostelní Vydří: karmelitánské nakladatelství, 2006, 216 s. ISBN 80-7195-094-7.

KUČEROVÁ, P. *Církevní správa a kanonické právo na stránkách Časopisu katolického duchovenstva*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická.

LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 2005, 200 s. ISBN 80-7192-728-7.

LÉON-DUFOUR, X. *Di fronte alla morte, Gesù e Paolo*. Torino: ElleDiCi, 1982, ISBN 88-01-11640-3.

MACHAČOVÁ, J. – MATEJČEK, J. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1780-1914*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2002, 498 s. ISBN 80-86224-23-6.

POSPÍŠIL, C. V. *Dar Otce i Syna: základy systematické pneumatologie*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, 133 s. ISBN 80-7266-135-3.

POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 294 s. ISBN 978-80-7195-478-1.

POSPÍŠIL, C. V. *Jako v nebi tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 590 s. ISBN 978-80-7195-465-1.

POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 415 s. ISBN 80-85929-80-5.

POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 462 s. ISBN 978-80-7195-394-4.

POSPÍŠIL, C. V. Místo mariologie v dějinách. In: *Teologické texty: časopis pro teoretické a praktické otázky teologie*. 2005, 16, ISSN 0862-6944.

POSPÍŠIL, C. V. *Nanebevzetí Bohorodičky ve světle dokumentů magisteria*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, 66 s. ISBN 80-7266-061-6.

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Blahoslavenství víry křesťanské*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 147-160 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333919>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Časté smrti rozjímání nejjistší prostředek neobávati se smrti*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 183-185 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333906>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Maria a Alžběta, obraz pravého přátelství*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 107 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30371789>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Na hod Boží svatodušní*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 249, 252 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31061745>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše budoucí oslava v nebi-následek našeho nynějšího se zachování*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 61, 212, 214, 217 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30655038>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Naše katolické uctění Marie Panny. Na den zvěstování Panny Marie*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 59, 61 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30371420>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Obsah kázání příležitostných*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 208 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30558663>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O čtení Bibli*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 23 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30615327>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O milování bližního*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 217 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30900842>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O následcích pádů do předešlých hříchů*. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 36 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30832303>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: O ustanovení nejsvětější svátosti oltářní*. Praha: Knížecí

arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 100-109 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30968191>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Poslední odkaz, neboli kšaft Páně. Na den nejsvětější Trojice Boží.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 10, 15 [cit. 2015-04-29].

Dostupné z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/31016693>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Pravá církev Kristova. Na den apoštolů svatých, Petra a Pavla.* Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 79 [cit. 2015-03-13]. Dostupné

z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30687336>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Proč umírá Ježíš. Na velký pátek.* Praha: Knížecí

arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 110-120, 212 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30644834>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Příběh pokušení Ježíšova-obraz našich obyčejných*

pokušení. Praha: Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 16 [cit. 2015-03-10]. Dostupné

z URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/30935524>>

VÁCLAVÍČEK, V. V. *Biblická kázání na všechny neděle, slavnosti i svátky celého roku s několika řečmi příležitostnými: Také mnozí křesťané neznají ještě, jakž patří Boha.* Praha:

Knížecí arcibiskupská tiskárna, 1823, s. 239 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z URL:

<<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24333926>>

VON BALTHASAR, H. U. *Mysterium paschale: The Mystery of Easter.* Edinburgh: T. and T. Clark, 1990,